

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

FAKULTA BIOMEDICÍNSKÉHO INŽENÝRSTVÍ

Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

**Přípravenost žáků základních a středních
škol v obci s rozšířenou působností
Přelouč na vybrané krizové situace**

**The Students Secondary School and High
School Preparedness of Municipality with
Extended Powers Přelouč for Selected
Crisis Situations**

Diplomová práce

Studijní program: Civilní nouzové plánování

Autor diplomové práce: Bc. Helena Teplá

Vedoucí diplomové práce: Ing. Mgr. Matěj Tejmar

Kladno 2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Teplá** Jméno: **Helena** Osobní číslo: **468221**
Fakulta: **Fakulta biomedicínského inženýrství**
Garantující katedra: **Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**
Studijní program: **Civilní nouzové plánování**

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:

Připravenost žáků základních a středních škol v obci s rozšířenou působností Přelouč na vybrané krizové situace

Název diplomové práce anglicky:

The Students Secondary School and High School Preparedness of Municipality with Extended Powers Přelouč for Selected Crisis Situations

Pokyny pro vypracování:

Předmětem diplomové práce bude posouzení a zhodnocení připravenosti žáků škol ve správním obvodu ORP Přelouč na vybrané krizové situace, kterými jsou povodně, extrémní vítr a únik nebezpečné chemické látky. Teoretická část bude zaměřena na rešerši literatury týkající se naturogenních a technogenních hrozeb a systému přípravy školní mládeže na zvládnutí krizových situací. Budou vymezeny základní pojmy týkající se krizových situací. Praktická část práce bude zaměřena na posouzení a zhodnocení připravenosti žáků na vybrané krizové situace s použitím analytických nástrojů. Budou zjišťovány prostředky a možnosti, kterými by se dalo na krizové situace připravit či zmírnit jejich následek. Dále bude zjišťováno, jakým způsobem probíhá příprava a vzdělávání mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva. Metodou práce bude anonymní dotazníkové šetření na území ORP Přelouč, s minimálním počtem 100 dotazovaných, dále rozhovory s odborníky a SWOT analýza připravenosti. Bude vyhodnocena připravenost žáků na vybrané krizové situace a navržena opatření pro zlepšení stavu.

Seznam doporučené literatury:

- [1] VILÁŠEK, Josef a Jan FUS, Krizové řízení v ČR na počátku 21. století, Praha: Karolinum, 2012, ISBN 978-80-246-2170-8
- [2] KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše a Libor FOLWARCZNY, Ochrana obyvatelstva, ed. 2, V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013, ISBN 978-80-7385-134-7
- [3] RICHTER, Rostislav, Slovník pojmů krizového řízení, Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2018, ISBN 978-80-87544-91-4

Jméno a příjmení vedoucí(ho) diplomové práce:

Mgr.et Ing. Matěj Tejmar

Jméno a příjmení konzultanta(ky) diplomové práce:

Ing. Pavel Novák

Datum zadání diplomové práce: **19.09.2022**

Platnost zadání diplomové práce: **20.09.2024**

doc. Mgr. Zdeněk Hon, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. MUDr. Jozef Rosina, Ph.D., MBA
děkan

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Přípravenost žáků základních a středních škol v obci s rozšířenou působností Přelouč na vybrané krizové situace vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Kladně dne 16.05.2023

.....
Bc. Helena Teplá

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych ráda poděkovala mému vedoucímu diplomové práce Ing. Mgr. Matěji Tejmarovi za odborné vedení, cenné rady a ochotnou a trpělivou spolupráci při tvorbě diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat mému konzultantovi Ing. Pavlu Novákovi za cenné připomínky a rady.

Také bych chtěla poděkovat ředitelům škol, ve kterých probíhalo výzkumné šetření, a všem respondentům, kteří mi vyplněním dotazníku pomohli ve sběru dat.

ABSTRAKT

Obsahem této diplomové práce je připravenost žáků základních a středních škol v obci s rozšířenou působností Přelouč na vybrané krizové situace.

Práce je rozdělena do dvou částí. V první části je rozebrán přehled současného stavu, který je tvořen legislativními předpisy a nelegislativními dokumenty vztahující se ke krizovým situacím, vymezením základních pojmů dané problematiky a vybraných krizových situací. Dále je zde vymezena historie vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva v českých zemích až po současnost, jsou zde vypsány projekty činné v rámci vzdělávání a základní informace o obci s rozšířenou působností Přelouč. Druhá část práce představuje vymezení cílů práce, hypotéz, popsání výzkumného vzorku a metod. Dalším krokem této práce je vyhodnocení připravenosti žáků a navržení opatření pro zlepšení současného stavu. Cílem této práce bylo zjistit, jaké mají žáci povědomí o krizových situacích a jak probíhá vzdělávání a příprava žáků v oblasti ochrany obyvatelstva.

Provedeným výzkumem se zjistilo, že současný stav vzdělávání žáků není ideální, přesto mají žáci dobré znalosti o dané problematice. Lepších výsledků dosáhli studenti středních škol, ale žáci základních škol na tom nebyli o moc hůř.

Klíčová slova

Krizové situace; vzdělávání; žáci; branná výchova; dotazníkové šetření; mimořádná událost; první pomoc; integrovaný záchranný systém.

ABSTRACT

The content of this diploma thesis is the preparedness of students secondary school and high school of municipality with extended powers Přebouč for selected crisis situations.

The work is divided into two parts. In the first part, an overview of the current situation is analyzed, which consists of legislative regulations and non-legislative documents related to crisis situations, defining the basic concepts of the given issue and selected crisis situations. Furthermore, the history of the education of children and youth in the area of population protection in the Czech lands up to the present is defined here, projects active in the framework of education and basic information about the municipality with extended scope of Přebouč are listed here. The second part of the thesis represents the definition of the objectives of the thesis, hypotheses, description of the research sample and methods. The next step of this work is to evaluate the students' readiness and propose measures to improve the current situation. The aim of this work was to find out what students awareness of crisis situations is and how students are educated and trained in the area of population protection.

The conducted research revealed that the current state of student education is not ideal, yet the students have good knowledge of the subject. Secondary school students achieved better results, but elementary school students did not fare much worse.

Keywords

Crisis situations; education; students; military education; questionnaire; extraordinary event; first aid; integrated rescue system

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíle práce a hypotézy	10
3	Přehled současného stavu.....	12
3.1	Legislativa	12
3.1.1	Právní předpisy	12
3.1.2	Nelegislativní dokumenty a metodiky	15
3.2	Vymezení základních pojmů	17
3.2.1	Krizové řízení.....	17
3.2.2	Hrozba	25
3.2.3	Integrovaný záchranný systém	27
3.2.4	Ochrana obyvatelstva	28
3.3	Vybrané krizové situace	32
3.3.1	Povodně	32
3.3.2	Extrémní vítr	37
3.3.3	Únik nebezpečné chemické látky.....	39
3.4	Vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva	42
3.4.1	Historický vývoj vzdělávání v českých zemích.....	42
3.4.2	Vzdělávání po roce 1989	49
3.4.3	Projekty v rámci vzdělávání	51
3.5	Obec s rozšířenou působností Přelouč	53
3.5.1	Charakteristika území	53
3.5.2	Přehled vodních toků a děl.....	54
3.5.3	Školy v ORP Přelouč.....	55

4	Metodika.....	57
4.1	Popis výzkumného šetření.....	57
4.2	Časový harmonogram sběru dat.....	57
4.3	Stanovení výzkumného vzorku.....	57
4.4	Výzkumný nástroj.....	58
5	Výsledky.....	59
5.1	Vyhodnocení výsledků z dotazníkového šetření.....	59
5.2	SWOT analýza.....	77
5.3	Rozhovory.....	80
5.4	Vyhodnocení cílů práce.....	82
5.5	Vyhodnocení hypotéz.....	83
6	Diskuze.....	85
7	Závěr.....	92
8	Seznam použitých zkratk.....	93
9	Seznam použité literatury.....	94
10	Seznam použitých obrázků.....	103
11	Seznam použitých tabulek.....	105
12	Seznam Příloh.....	106

1 ÚVOD

Téměř každý den dochází k nejrůznějším mimořádným situacím či jiným nebezpečím. Může se jednat o negativní vlivy antropogenního či naturogenního typu. Na některé hrozby lze být připraven lépe, z důvodu předvídatelnosti, na některé neočekávané hrozby se připravit nelze.

Připravenost obyvatelstva na úkoly ochrany obyvatelstva je důležitá z hlediska zvládnání krizových situací. Dobrá připravenost a reakce obyvatelstva může být prevencí pro sekundární hrozby, které by vznikly vlivem špatné reakce na jinou hrozbu. Rovněž by tato připravenost obyvatelstva mohla usnadnit práci zasahujícím složkám integrovaného záchranného systému. Výuka branné výchovy na území České republiky byla zdůvodněna jako příprava na možnou světovou válku. Po změně režimu v roce 1989 a zániku Varšavského paktu, zanikla také hrozba možné války. Výuka branné výchovy se v České republice zrušila a mládež se dál nepřipravovala na mimořádné události a krizové situace. Potenciální hrozba válečného konfliktu sice pominula, ale nebezpečí vyvolané přírodními vlivy nezmizelo a během 90. let minulého století se Česká republika musela vyrovnat s četnými přírodními katastrofami. Od roku 1999 se tak sice začala problematika bezpečnostních témat zařazovat do učiva, ale do současnosti nebyla vytvořena jednotná forma výuky a nástroje pro ověření znalostí.

Tato práce se zabývá připraveností žáků základních a středních škol v obci s rozšířenou působností Přelouč na krizové situace a současným stavem výuky bezpečnostních témat na těchto školách. Je zde použita SWOT analýza současného stavu vzdělávání mládeže.

Autor práce si toto téma vybral z důvodu, že se během svého studia již několik let věnuje ochraně obyvatelstva a krizovému řízení a myslí si, že je více než důležité, aby se mládež v tomto směru vzdělávala a dokázala tak správně zareagovat v nelehkých životních situacích.

2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY

Cílem této diplomové práce je zjištění a posouzení připravenosti žáků škol ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přelouč na vybrané krizové situace. Těmito vybranými krizovými situacemi jsou povodně, extrémní vítr a únik nebezpečné chemické látky.

Teoretická část této práce je zaměřena na legislativní předpisy a nelegislativní dokumenty, které se vztahují k problematice krizových situací. Dále jsou zde vymezeny základní pojmy krizového řízení a ochrany obyvatelstva. Vybrané krizové situace, na které je tato diplomová práce zaměřena, jsou popsány a je zde uvedeno doporučení, jak se při těchto krizových situacích zachovat. Dále je zde vytyčena historie vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva v českých zemích až do současnosti, jsou zde uvedeny projekty činné v rámci vzdělávání a jsou zde uvedeny základní informace o obci s rozšířenou působností Přelouč.

Cílem teoretické části této diplomové práce je zjištění současného stavu vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení. Dalším cílem teoretické části je zjištění dostupných informací o vybraných krizových situacích a doporučení, jak se při těchto krizových situacích zachovat.

V praktické části je kladen důraz na zjištění připravenosti a informovanosti žáků základních a středních škol v obci s rozšířenou působností Přelouč na vybrané krizové situace pomocí výzkumného šetření ve formě anonymního nestandardizovaného dotazníku. Dále je v této práci použita SWOT analýza současného stavu vzdělávání, ve které byly použity informace získané z dotazníkového šetření a z informací popsanych v teoretické části.

V praktické části je hlavním cílem verifikace nebo falzifikace stanovených hypotéz pomocí nestandardizovaného dotazníkového šetření, které bylo provedeno u žáků základních a středních škol v obci s rozšířenou působností

Přelouč. Dalším cílem v praktické části je zhodnocení současného stavu vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva pomocí SWOT analýzy, ve které jsou použité výsledky dotazníkového šetření a rozhovorů s odborníky.

Pro účely diplomové práce byly stanoveny následující hypotézy:

HYPOTÉZA 1: Předpokládáme, že více než 75 % žáků základních a středních škol jsou dostatečně edukováni na zvládnutí krizové situace.

HYPOTÉZA 2: Předpokládáme, že žáci středoškolského vzdělání budou mít lepší výsledky ve výzkumu než žáci základních škol.

HYPOTÉZA 3: Předpokládáme, že více než 70 % žáků základních a středních škol nebude mít zájem o výuku základů první pomoci a řešení mimořádných událostí.

3 PŘEHLED SOUČASNÉHO STAVU

V této kapitole bude provedena rešerše právních předpisů a dokumentů, které se vztahují k problematice krizových situací. Dále zde budou vymezeny základní pojmy týkající se krizového řízení a ochrany obyvatelstva, budou zde popsány vypsané krizové situace. Následuje část o vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva a obecné informace o obci s rozšířenou působností Přelouč.

3.1 Legislativa

Potřebnou součástí diplomové práce, zabývající se připraveností na krizové situace, je kapitola týkající se právních předpisů a dalších dokumentů, které souvisejí s vybranými krizovými situacemi.

3.1.1 Právní předpisy

V Ústavním zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, se zabývá rozdělením státní moci a vymezuje zájmy občanů. Zájmy občanů jsou věrnost k tradicím, odhodlání budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku (dále pouze ČR), střežit a rozvíjet přírodní, kulturní, hmotné a duchovní bohatství a přijetí Ústavy ČR prostřednictvím svých svobodně zvolených zástupců. Jsou zde vymezeny podmínky pro vyhlášení válečného stavu. [1]

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku ČR stanovuje, že základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezczitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné, tyto práva a svobody jsou vyjádřením vztahu mezi občanem a státem. Zákon stanovuje, že každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Dle zákona nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám, toto se ale nevztahuje například na službu vyžadovanou na základě zákona

v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty. [1]

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, stanovuje státu jeho základní povinnosti jako je zajištění svrchovanosti a územní celistvosti ČR, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot. Určuje, kdo zajišťuje bezpečnost ČR. Dále vymezuje krizové stavy, kterými jsou nouzový stav a stav ohrožení státu, a také povinnosti v případě vyhlášení válečného stavu. [2]

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, vymezuje integrovaný záchranný systém (dále pouze IZS), stanoví základní a ostatní složky IZS, určuje působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu. [3]

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, stanovuje působnosti a pravomoci státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisejí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením, a při jejich řešení a při ochraně kritické infrastruktury. Z tohoto důvodu zákon bere v potaz jako krizovou situaci pouze mimořádnou událost, při níž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu. Zákon dále definuje stav nebezpečí, orgány krizového řízení, jejich působnosti a pravomoci. [3]

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatření pro krizové stavy, upravuje přípravu hospodářských opatření pro všechny krizové stavy a přijetí hospodářských opatření po vyhlášení některého z krizových stavů. [3]

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, určuje postavení obcí a jejich orgánů a stanovuje veškeré povinnosti, které obcím náleží, včetně řízení svého samosprávného celku. [4]

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, stanovuje postavení krajů a jejich orgánů, orgány zastupitelstva a rady, samostatnou a přenesenou působnost kraje. [4]

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, upravuje právní vztahy k povrchovým a podzemním vodám, k využívání těchto vod, jakož i vztahy k pozemkům a stavbám, se kterými výskyt těchto vod souvisí. Účelem tohoto zákona je ochrana povrchových a podzemních vod, vytvoření podmínek pro snižování nepříznivých účinků povodí a sucha a zajištění bezpečnosti vodních děl. [5]

Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon stanovuje povinnosti právnických nebo podnikajících osob, které užívají nebo budou užívat objekt, ve kterém je umístěna nebezpečná látka a působnost orgánů veřejné správy na úseku prevence závažných havárií způsobených nebezpečnými látkami. [6]

Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, upravuje postup pro zřizování zařízení civilní ochrany a postup při odborné přípravě jejich personálu, stanovuje formu informování právnických a fyzických osob o povaze možného ohrožení, připravovaných opatřeních a technických, provozních a organizačních zabezpečení jednotného systému varování, včetně poskytování tísňových informací. Konkretizuje plnění úkolů civilní ochrany, zejména evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku. [3]

Vyhláška č. 328/2001 Sb. o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb. stanovuje zásady koordinace složek IZS při společném zásahu. Dále stanovuje zásady a způsob zpracování, schvalování a používání havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu. [3]

3.1.2 Nelegislativní dokumenty a metodiky

Vedle právních předpisů, které jsou uvedeny výše, jsou nedílnou součástí problematiky krizového řízení a ochrany obyvatelstva také dokumenty nelegislativního charakteru jako jsou koncepce, metodické pokyny a strategie. Tyto dokumenty jsou zveřejňovány ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí.

Bezpečnostní strategie ČR z roku 2015 je základním dokumentem bezpečnostní politiky ČR, na který navazují a ze kterého vycházejí další strategie a koncepce týkající se zajištění bezpečnosti ČR. Bezpečnostní strategie je vládní dokument zpracovaný Ministerstvem zahraničních věcí ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky a Parlamentem ČR. [7]

Analýza hrozeb pro ČR zahrnuje identifikaci hrozeb a jejich hodnocení současně s úrovní rizika těchto hrozeb. Součástí analýzy je také implementace získaných analytických výstupů do dokumentů zásadních pro zajišťování bezpečnosti ČR. Zadání pro vypracování analýzy vychází z Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Odpovědnost za zpracování nese Ministerstvo vnitra v součinnosti s dotčenými ministerstvy a jinými ústředními správními úřady. [8]

Audit národní bezpečnosti shrnuje témata, která svou závažností dosahují míry způsobilé významně poškodit kvalitu vnitřní bezpečnosti státu. Cílem

auditů je zjistit, jak je stát připraven čelit bezpečnostním hrozbám ve vytipovaných oblastech a jaká je jeho odolnost při přímém střetu s nebezpečím. Je zde provedena identifikace hrozeb a rizik z nich vyplývajících, ze kterých se následně vytváří výpis dotčených odpovědných institucí a nástrojů pro eliminaci hrozeb a rizik. Následuje SWOT analýza dané oblasti, její vyhodnocení a na závěr jsou uvedena doporučení k posílení odolnosti. [9]

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030. Strategický dokument ve svém obsahu určuje směr a vývoj ochrany obyvatelstva do roku 2030. Koncepce stanovuje další postup a zaměření při realizaci opatření ochrany obyvatelstva. Stanovuje tři strategické cíle ochrany obyvatelstva, kterými jsou rozvoj podmínek ochrany obyvatelstva, podpora úkolů a opatření a zvyšování účinnosti organizace. Pro naplnění těchto strategických cílů je v Koncepci definováno 12 základních úkolů. Zde je kladen důraz i na potřebu vzdělávat žáky a studenty v rámci standardního vzdělávacího procesu. [10]

Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019 – 2024 je nedílnou součástí systému zajišťování obrany České republiky. Vychází z institucionálního chápání zajišťování obrany a ze základního principu, že za přípravu a zajišťování obrany státu odpovídá vláda. V Koncepci je vyzdvížena klíčová role samotného občana a jeho aktivní, samostatný přístup k získání nezbytných znalostí důležitých při zajišťování obrany státu. V Koncepci je také uvedeno, že problematika přípravy občanů k obraně státu je zařazena do rámcových vzdělávacích programů základních a středních škol. [11]

Katalog typových činností složek IZS je soubor dokumentů vydávaný Ministerstvem vnitra a Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR. Typové činnosti složek IZS při společném zásahu jsou zpracovány podle vyhlášky č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS. Tento

soubor dokumentů je metodickým materiálem pro postup během záchranných a likvidačních prací v případech, kdy nastává spolupráce složek IZS. Typová činnost zahrnuje postup složek IZS s ohledem na druh a charakter mimořádné události. [12]

Metodika zpracování krizových plánů podle § 15 až 16 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů. Metodika stanovuje obsahové vymezení náležitostí souvisejících se zpracováním krizových plánů správních úřadů, krizového plánu kraje a krizového plánu obce s rozšířenou působností (dále jako ORP). Metodika slouží ke sjednocení postupů při zpracování krizových plánů a je považována za pomůcku krizového řízení. [13]

Metodický pokyn odboru ochrany vod Ministerstva životního prostředí k zabezpečení hlásné a předpovědní povodňové služby. Tento metodický pokyn slouží jako upřesňující podklad pro činnost a systém hlásné a předpovědní povodňové služby. [14]

3.2 Vymezení základních pojmů

V této kapitole budou vypsány důležité pojmy z oblasti krizového řízení a ochrany obyvatelstva, které souvisí s diplomovou prací.

3.2.1 Krizové řízení

System krizového řízení je používán pro plnění základních povinností státu, stanovené zákonem, během krizových stavů. System je využíván v krizové připravenosti a při řešení nastalých krizových situací. Na chodu systému krizového řízení mají podíl orgány krizového řízení a právnické a fyzické osoby. [15]

Definice krizového řízení je vyjádřena v zákoně o krizovém řízení. „Krizové řízení je souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešením, nebo ochranou kritické infrastruktury.“ [3]

Úkolem krizového řízení je:

- chránit život a zdraví obyvatel,
- nedopustit dlouhodobou degradaci života obyvatel, znečištění životního prostředí,
- zabránit, pokud je to možné, velkým majetkovým škodám.

Cílem krizového řízení je předcházet, popřípadě rychle a účinně reagovat na krizové situace, které nelze zvládnout běžnými prostředky složek IZS.

Krizová situace

Termín krizová situace, který je podstatnou součástí krizového řízení, charakterizuje zákon č. 240/2000 Sb. v § 2 odstavci b), je vyjádřen jako „mimořádná událost podle zákona o integrovaném záchranném systému, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.“ Pro jasnější pochopení tohoto pojmu je důležité vymezit termín mimořádná událost. [3]

Mimořádná událost

Mimořádná událost (dále pouze MU) je vyjádřena v zákoně č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, jako „škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek

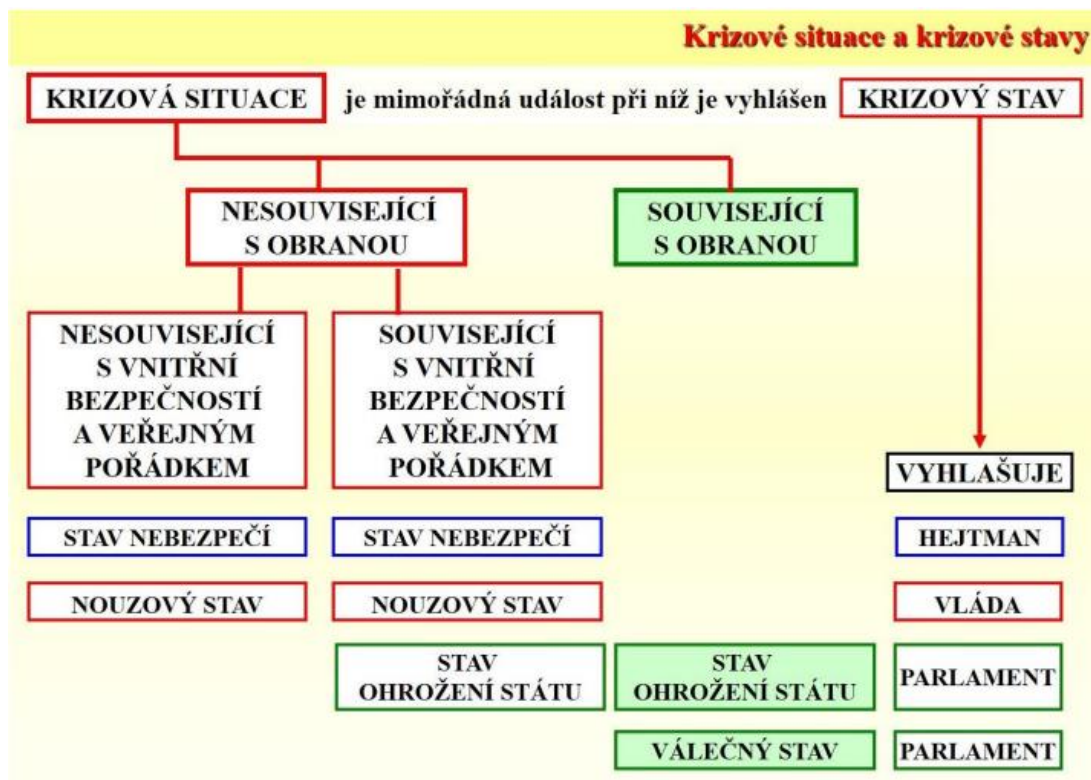
nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.“ MU je nebezpečná situace, která je ve většině případů nepředvídatelná. Nepříznivé situace, z ní plynoucí, narušují dosavadní rovnovážné stavy a systémové struktury státu. Tyto události mohou přivést rovnovážný stav společnosti do kritické situace. Každá MU, která by splňuje uvedené podmínky, se však nemusí stát krizovou situací a být důvodem pro zavedení procesu krizového řízení. Předpokladem je, že jsou běžné prostředky a nástroje, které stát využívá v běžném režimu, dostačující pro překonání těchto MU. Způsob zvládnutí takové situace má vliv na následné rozhodnutí státu či samosprávy, zda spustí proces krizového řízení a takovou situaci bude považovat za MU či za krizovou situaci a následně vyhlásí některý z krizových stavů dle typu ohrožení, které s sebou daná situace přináší. V krizovou situaci se stane MU velkých rozsahů a závažnosti, při které je nezbytné vyhlásit některý z krizových stavů pro zabezpečení překonání takové MU. [3]

Pojem krizová situace je zakotven ještě v dalším zákoně, jedná se o ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. Tento zákon přímo nevymezuje definici pojmu, ale zaobírá se zejména předpoklady, za kterých je možný vznik krizové situace. Dle zákona o bezpečnosti České republiky je tedy možný vznik krizové situace za podmínek, kdy:

- *„jsou-li bezprostředně ohroženy svrchovanost, územní celistvost a demokratické základy ČR,*
- *je-li ve značném rozsahu ohrožen vnitřní pořádek a bezpečnost,*
- *jsou-li ve značném rozsahu ohroženy životy a zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí,*
- *je-li třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně proti napadení.“* [2]

Krizové stavy

Pojem krizový stav je právní vyjádření. Krizový stav oproti krizové situaci nenastává eskalací hrozeb, tento stav se musí vyhlásit. Oprávnění vyhlášovat krizový stav mají jen orgány krizového řízení a to pouze v případě, kdy jsou splněny podmínky, které jsou stanoveny v zákonech. Nikdo jiný nemůže vyhlásit ani použít pro své účely „krizový stav“. [17]

Obrázek 1 - Krizové situace a krizové stavy [16]

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky a zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení rozeznávají 4 druhy krizových stavů, které lze v ČR vyhlásit:

1. **Stav nebezpečí** – právní kategorie pro označení stavu, který vyhláší hejtman kraje, v Praze primátor hlavního města Prahy, pro území kraje nebo jeho část. Tento stav je možno vyhlásit na dobu maximálně 30 dnů, dobu je možno prodloužit jen se souhlasem vlády. Stav nebezpečí končí

uplynutím doby, na kterou byl vyhlášen, nebo pominou-li důvody pro jeho vyhlášení. Tento stav se může vyhlásit v případě, jsou-li ohroženy životy, zdraví majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu, a není možné zabránit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů krajů a obcí, a složek IZS. Hejtman, který stav vyhlásil, o tom neprodleně informuje vládu, Ministerstvo vnitra ČR a sousední kraje. Pokud by ohrožení nebylo možné účelně odvrátit v rámci stavu nebezpečí, hejtman požádá vládu o vyhlášení nouzového stavu. Rozhodnutí o vyhlášení či zrušení stavu nebezpečí se zveřejňuje na úřední desce krajského úřadu a na úředních deskách obecních úřadů v území, kde je stav nebezpečí vyhlášen. [3]

2. **Nouzový stav** – tento stav vyhláší Vláda ČR v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo v jiném nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetek anebo vnitřní pořádek a bezpečnost. Pokud by bylo nebezpečí z prodlení, je možnost, že nouzový stav vyhlásí předseda vlády. Jeho rozhodnutí vláda následně do 24 hodin od vyhlášení schválí nebo zruší. Vláda musí neprodleně o vyhlášení nouzového stavu informovat Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky, která může vyhlášení zrušit. Nouzový stav se vyhláší s uvedením důvodů na určitou dobu a pro určité území ČR. Zároveň s vyhlášením nouzového stavu musí vláda jasně stanovit, která práva uvedená ve zvláštním zákoně a v jakém rozsahu se v souladu s Listinou základních práv a svobod omezují a které povinnosti a v jaké rozsahu se ukládají. Nouzový stav se vyhláší na dobu maximálně 30 dnů a končí uplynutím této doby, pokud vláda nebo Poslanecká sněmovna nerozhodnou o jeho zrušení před uplynutím této doby. Prodloužení této doby je možné jen po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny. [2]

3. **Stav ohrožení státu** – právní stav, který je vyhlášován Parlamentem ČR na návrh vlády. K přijetí usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců a souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů. Stav ohrožení státu se vyhláší v případě, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo jeho územní celistvost anebo jeho demokratické základy. Vyhlášení stavu ohrožení státu není časově omezeno a vyhláší se pro celý stát či území státu. [2]
4. **Válečný stav** – právní stav, o jehož vyhlášení rozhoduje Parlament ČR v případě, že je Česká republika napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení. Válečný stav se vyhláší pro celé území státu a časově tento stav není omezen. Stejně jako u vyhlášení stavu ohrožení státu, tak je i zde potřeba k přijetí usnesení o vyhlášení válečného stavu souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců a souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů. Během válečného stavu orgány krizového řízení a právnické a fyzické osoby plní úkoly stanovené zákonem o krizovém řízení. [1, 2, 3]

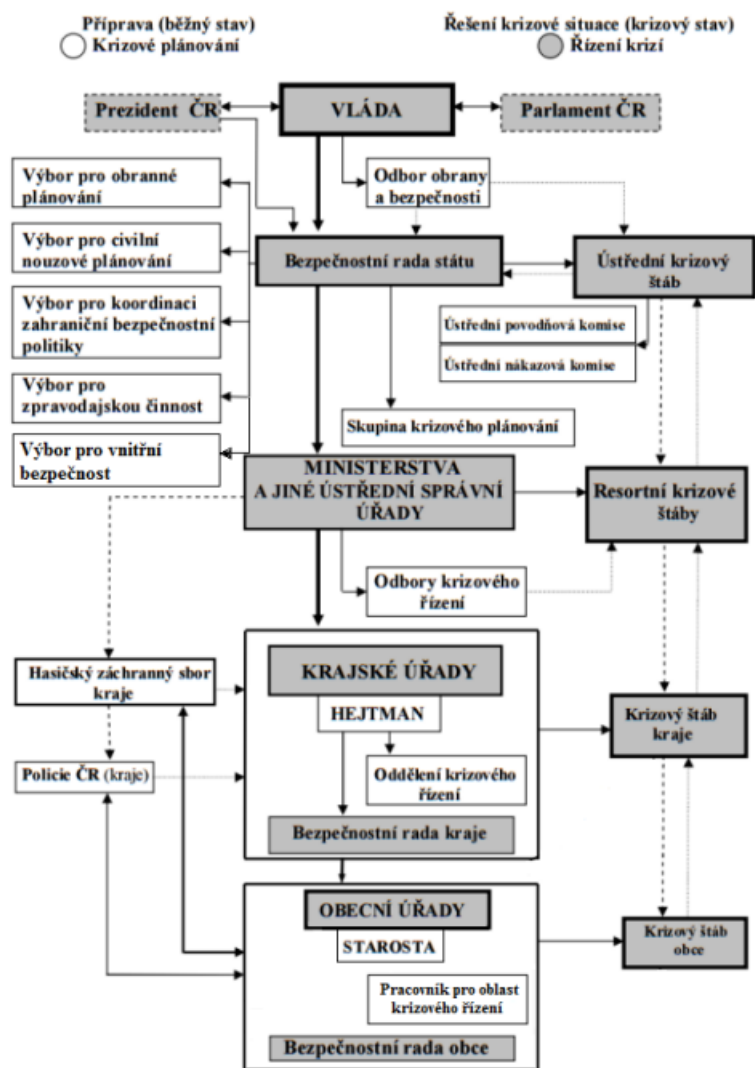
Orgány krizového řízení

Orgány krizového řízení mají dle krizového zákona řadu pravomocí a působností. Ve prospěch svého zřizovatele zabezpečují analýzu a vyhodnocení možných ohrožení jeho bezpečnosti, plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravnými opatřeními a řešením krizových situací. Ministerstvo vnitra je v roli koordinačního orgánu zabývajícího se přípravou na krizové stavy. [3]

„Orgány krizového řízení jsou:

- *Vláda ČR,*
- *ministerstva a jiné ústřední správní úřady,*
- *Česká národní banka,*
- *orgány kraje a další orgány s působností na území kraje,*
- *orgány ORP,*
- *orgány obce.“ [18]*

Tyto orgány využívají pro svou činnost bezpečnostní rady jako poradní orgán svého zřizovatele pro přípravu na krizové situace a krizové štáby, které jsou pracovním orgánem zřizovatele pro řešení krizové situace. [18]

Obrázek 2 - Systém orgánů krizového řízení [19]

Kritická infrastruktura

Definici krizové infrastruktury (dále jako KI) lze nalézt v krizovém zákoně, který ji definuje jako „prvek kritické infrastruktury nebo systém proků kritické infrastruktury, narušení jehož funkce by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva, zdraví osob nebo ekonomiku státu“. Pro lepší porozumění je třeba vymezit, co je prvek KI. Tato definice je také v krizovém zákoně. Prvkem KI se v souladu s ustanovením krizového zákona rozumí „stavba, zařízení, prostředek nebo veřejná infrastruktura, určené podle průřezových a odvětvových kritérií; je-li prvek kritické infrastruktury součástí evropské

kritické infrastruktury, považuje se za prvek evropské kritické infrastruktury“. Evropskou KI se rozumí KI na území jiného státu EU, která by svým poškozením měla vliv i na jiný stát Evropské unie. [3]

KI je prostředek pro ochranu prvků, které do ní patří (například Národní program ochrany kritické infrastruktury). K ochraně těchto prvků jsou vytvořeny určité plány a strategie, které ochranu zabezpečují. [20]

3.2.2 Hrozba

Pojem hrozba lze definovat jako *„Jakýkoliv fenomén, který má potenciální schopnost poškodit zájmy a hodnoty chráněné státem. Míra hrozby je dána velikostí možné škody a časovou vzdáleností možného uplatnění této hrozby.“* Hrozba působí v konkrétním čase a místě a existuje pouze za přítomnosti rizika. Má tři fáze: [21, 22]

1. existence hrozby – přítomnost události, procesu nebo činnosti je identifikována, ale v současné době je riziko vzniku nežádoucí situace minimální, může však dojít k určitému výkyvu;
2. působení hrozby – je narušena stabilita systému, činitelé (fyzikální, chemické, biologické, společenské) nabírají na intenzitě, nekontrolovatelně se uvolňují a způsobují mimořádnou událost;
3. zánik hrozby – činitelé způsobující hrozbu přestávají působit, dochází k obnově rovnováhy systému. [22]

Hrozby lze rozdělit dle jejich původu na antropogenní a naturogenní. V rámci Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, bylo stanoveno, jako jeden z úkolů, vypracovat analýzu hrozeb pro ČR a z ní vyplývajících rizik. Členy pracovní skupiny Hasičského záchranného sboru (dále pouze HZS) ČR a zástupci dotčených ministerstev bylo

identifikováno celkem 72 typů nebezpečí, které hrozí v ČR. Nebezpečí antropogenního původu tvořila 54 % a nebezpečí naturogenního původu zbylých 46 %. Následně byla analyzována rizika těchto typů nebezpečí. Dle této analýzy byla rizika rozdělena do tří kategorií dle jejich významnosti na rizika přijatelná, rizika podmíněčně přijatelná a rizika nepřijatelná. [8]

Na základě hodnocení bylo vybráno 22 typů nebezpečí s nepřijatelným rizikem, pro které lze očekávat vyhlášení krizového stavu. Pro řešení těchto typů nebezpečí s nepřijatelným rizikem byly vypracované typové plány. Vytvoření typových plánů mají za úkol dotčená ministerstva a jiné správní úřady, další ministerstva se budou podílet jako spoluautoři. [8]

KATEGORIE NEBEZPEČÍ		TYPY NEBEZPEČÍ S NEPŘIJATELNÝM RIZIKEM	GESCE*
naturogenní	abiotické	Dlouhodobé sucho	MŽP, MZe, MV
		Extrémně vysoké teploty	MŽP
		Přítalová povodeň	MŽP, MV, MZe
		Vydatné srážky	MŽP, MV
		Extrémní vítr	MŽP, MV
		Povodeň	MŽP, MV, MZe
	biotické	Epidemie - hromadné nákazy osob	MZd
		Epifytie - hromadné nákazy polních kultur	MZe
		Epizootie – hromadné nákazy zvířat	MZe
antropogenní	technologenní	Narušení dodávek potravin velkého rozsahu	MZe, MPO
		Narušení funkčnosti významných systémů elektronických komunikací	ČTÚ, MPO
		Narušení bezpečnosti informací kritické informační infrastruktury**	NBÚ, MV
		Zvláštní povodeň	MZe, MV, MŽP
		Únik nebezpečné chemické látky ze stacionárního zařízení	MŽP, MV, SÚJB
		Narušení dodávek pitné vody velkého rozsahu	MZe
		Narušení dodávek plynu velkého rozsahu	MPO, MV
		Narušení dodávek ropy a ropných produktů velkého rozsahu	SSHR, MPO
		Radiační havárie	SÚJB, MV
		Narušení dodávek elektrické energie velkého rozsahu	MPO, MV
	sociogenní	Migrační vlny velkého rozsahu	MV, MZV
		Narušování zákonosti velkého rozsahu (včetně terorismu)	MV
	ekonomické	Narušení finančního a devizového hospodářství státu velkého rozsahu**	MF, ČNB

* Tučně jsou uvedena gesční ministerstva a jiné ústřední správní úřady a ČNB.

Obrázek 3 - Typy nebezpečí s nepřijatelným rizikem [8]

3.2.3 Integrovaný záchranný systém

Myšlenka pro zavedení IZS vznikla v roce 1993, zejména kvůli rozšíření zaměření profesionálních hasičů, kteří převážně provádějí záchranné práce, ke kterým však potřebují spolupráci specialistů. Zákon o okresních úřadech následně stanovil, že havarijní komise okresů mají za povinnost organizovat IZS. Zlomovým okamžikem pro následný vývoj IZS byly katastrofické povodně v roce 1997. Významné rozdíly ve zvládnutí dopadů povodní mezi jednotlivými okresy, byly důvodem pro zavedení principu IZS a ustanovení HZS ČR jako gestora IZS. [24]

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému definuje tento pojem jako „koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací“. Základními složkami IZS, které zabezpečují stálou pohotovost pro příjem oznámení vzniku MU, její vyhodnocení a okamžitý zásah v místě MU. Za tímto cílem rozmisťují své síly a prostředky po celém území ČR. Základními složkami IZS jsou: [3, 25]

- „Hasičský záchranný sbor České republiky,
- jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje,
- poskytovatelé zdravotnické záchranné služby,
- Policie České republiky.“ [25]

Dle druhu MU jsou ostatní složky IZS povolávány k záchranným a likvidačním pracím. Povolávány jsou na základě jejich oprávnění k takové činnosti, které je dáno právními předpisy. Ostatními složkami IZS jsou:

- „Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil (Armáda ČR),
- Ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory (Celní správa ČR),
- Ostatní záchranné sbory (Báňská záchranná služba),

- *Orgány ochrany veřejného zdraví (krajská hygienická stanice),*
- *Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,*
- *Zařízení civilní ochrany (zařízení pro zajištění evakuace, nouzového přežití),*
- *Neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.“ [27]*

Plánovanou pomoc na vyžádání poskytují ostatní složky IZS podle písemných dohod. Tyto písemné dohody s ostatními složkami mohou sjednávat základní složky IZS, obecní úřady ORP, krajské úřady a Ministerstvo vnitra ČR. Během krizových stavů se mezi ostatní složky IZS začlení poskytovatelé akutní lůžkové péče s urgentním příjmem. [25, 27]

O zásah IZS se jedná tehdy, když na místě MU zasahují dvě a více složek IZS a je potřebné, aby spolu vyřešili vzniklou situaci prostřednictvím záchranných a likvidačních prací. [27]

3.2.4 Ochrana obyvatelstva

Definici ochrany obyvatelstva je možno najít v zákoně o IZS, který říká, že „ochrana obyvatelstva je plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku“. Ochrana obyvatelstva mimo jiné znamená vykonávání úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činnosti se záměrem zamezení zrodu MU, zabezpečit připravenost a řešení mimořádných událostí a krizových stavů; ochranou obyvatelstva je rovněž realizace úkolů civilní obrany. Jde o realizaci úkolů, které se týkají ochrany života, zdraví, majetku a životního prostředí při mimořádných událostech a krizových situacích. [3, 28]

Varování obyvatelstva

Varování je komplex vybavení, které zajišťují včasné postoupení varovného sdělení o MU. [29]

„Včasné a správné varování a informování obyvatelstva spolu s vyrozuměním orgánů krizového řízení a složek IZS je základní podmínkou úspěšné realizace opatření ochrany obyvatelstva v ohroženém území.“ V případech ohrožení obyvatelstva může včasné a kvalifikované zahájení realizace ochranných opatření významným způsobem zabránit poškození zdraví, ztrátám na životech a materiálním škodám. Velmi důležité je správné a včasné předání varovných informací zejména proto, že na začátku mimořádných událostí je činnost obyvatelstva prováděna svépomocí nebo vzájemnou pomocí. [25]

V případě výskytu hrozby je obyvatelstvo upozorněno varovným signálem „Všeobecná výstraha“. Tento varovný signál je vyhlašován kolísavým tónem sirény po dobu 140 vteřin a může zaznít až třikrát po sobě. Po zaznění varovného signálu přichází verbální varovná informace. Ve varovné informaci zazní prvotní údaje o hrozbě a jejím nebezpečí, případně jak se při takové situaci chovat. [30]

Varování obyvatelstva je především úkolem státu, který je v této věci zastoupen HZS ČR, obcemi a provozovateli jaderných zařízení. Úkol varování obyvatelstva mají i zaměstnavatelé vůči svým zaměstnancům, vedení škol vůči svým studentům, správy nemocnic a ústavů vůči svým klientům a podobně. [25]

Ukrytí

Účelem ukrytí se rozumí ochránit se před negativními dopady MU, zejména před účinkem nebezpečných látek na lidský organismus. Po zaznění varovného signálu „Všeobecná výstraha“ a následné informaci o nebezpečí mimořádné

události s rizikem kontaminace nebezpečnými látkami, je občanům doporučeno využít improvizované ukrytí. Improvizované úkryty využívají přirozené ochranné vlastnosti staveb. V případě, že unikly nebezpečné chemické látky, není vhodné ukryvat se v podzemních částech staveb. [25]

Evakuace

Pomocí evakuace se přesunují osoby, hospodářská zvířata a věcné prostředky vně území, které je ohrožené MU. Evakuace se týká všech osob, které se pohybují na území postiženém MU s výjimkou těch, kteří se budou účastnit záchranných a likvidačních prací, vedení evakuace nebo budou provádět jinou neodkladnou činnost. Evakuace je jedním z neefektivnějších opatření při ochraně obyvatelstva. Evakuace se provádí převážně v prvotním stadiu MU. [25]

Evakuace se dělí dle způsobu trvání, provedení, rozsahu na:

- Evakuace objektová, pro obyvatelstvo jedné obytné budovy nebo malého počtu obytných budov.
- Evakuace plošná, pro obyvatelstvo většího územního prostoru.
- Evakuace krátkodobá, kdy charakter MU nevyžaduje dlouhodobé opuštění obydli.
- Evakuace dlouhodobá, kdy se předpokládá dlouhodobé opuštění zasaženého území.
- Evakuace neřízená, kdy obyvatelé odcházejí z ohrožené oblasti spontánně.
- Evakuace řízená, kde orgány odpovědné za evakuaci tento proces řídí a ovlivňují.
- Invakuace, pokud nebezpečí hrozí zvenku nebo v jiné části budovy, dojde k přemístění osob do bezpečného místa uvnitř objektu. [31, 32]

Pro případ opuštění obydlí na delší dobu se připravuje evakuační zavazadlo. Jako evakuační zavazadlo je vhodné např. cestovní taška s věcmi, které jsou nezbytné při opuštění domova. Každý by měl mít pouze jedno zavazadlo a jeho váha by u dospělého neměla překročit 25 kg a 10 kg u dětí. Zavazadlo je vhodné opatřit jmenovkou s adresou a telefonním číslem. [33]

Zavazadlo by mělo obsahovat:

- „Základní troanlivé potraviny a pitnou vodu, nádobí;
- osobní doklady, dokumenty, cennosti;
- léky a hygienické potřeby;
- oblečení a obuv odpovídající ročnímu období, oblečení a vybavení pro přespání;
- přístroje, nástroje a zábava.“ [33]

Obrázek 4 - Evakuační zavazadlo [33]

Nouzové přežití

Nouzovému přežití zpravidla předchází dlouhodobá evakuace obyvatelstva z ohrožených prostorů, ale k opatření zabezpečení nouzového přežití může docházet i bez provedení evakuace. Nouzové přežití je rozpracováno v Plánu nouzového přežití, který je součástí havarijního plánu kraje. Toto opatření je zahajováno zhruba 1 – 2 dny po vzniku MU. [34]

System nouzového přežití obyvatelstva je tvořen:

- „*nouzové ubytování,*
- *nouzové zásobování základními potravinami,*
- *nouzové zdroje pitné vody,*
- *nouzové zásobování pitnou vodou,*
- *nouzové základní služby obyvatelstvu,*
- *nouzové dodávky energií,*
- *organizování humanitární pomoci,*
- *řízení a koordinace, informační systém.“ [34]*

3.3 Vybrané krizové situace

V této kapitole budou popsány vybrané krizové situace, kterými se tato diplomová práce zabývá.

3.3.1 Povodně

Povodeň je zvednutí úrovně hladin vodních toků, kdy se voda dostane vně svého řečiště. Také to může být situace, při které voda nemůže volně odtékat. Povodeň začíná vyhlášením druhého nebo třetího stupně povodňové aktivity a je ukončena jejich odvoláním. [5]

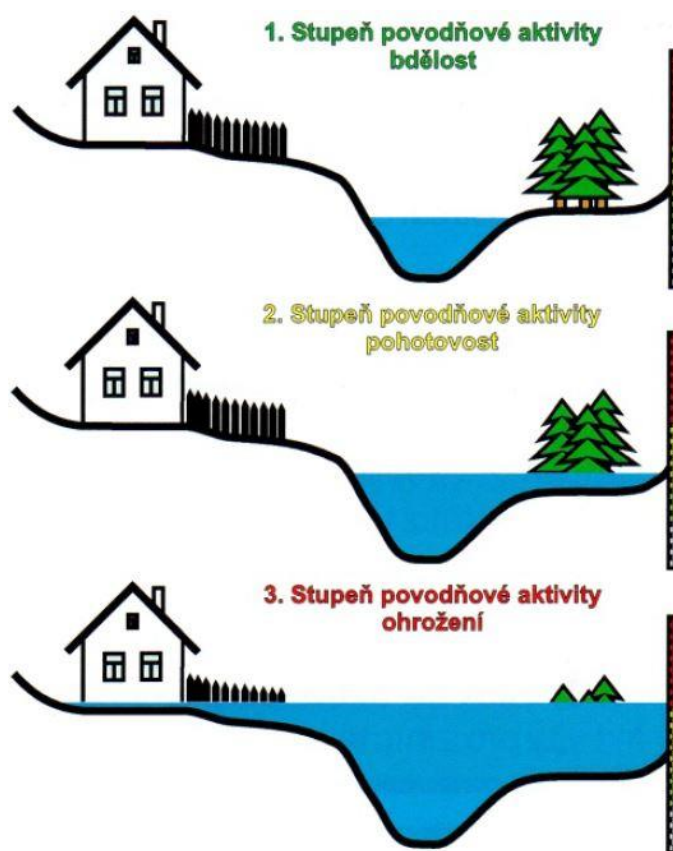
Známe 2 druhy povodní:

- Přírozená povodeň (vyvolána jevy přírodního charakteru);
- Zvláštní povodeň (vyvolána poruchou na vodním díle). [3]

Záplavové území je administrativně vymezená oblast, která při přirozené povodni může být zaplavena vodou. [5]

Mezními hodnotami, které vycházejí z průtoků v hlásných profilech, se určuje úroveň povodňového nebezpečí neboli **stupeň povodňové aktivity**. Stupně povodňové aktivity jsou 3:

- **1. stupeň povodňové aktivity** (stav bdělosti), který nastává při nebezpečí přirozené povodně a při vyhlášení výstražné informace předpovědní povodňovou službou;
- **2. stupeň povodňové aktivity** (stav pohotovosti) vzniká v situaci, kdy hrozí, že se přirozená povodeň převýší v povodeň a v případě překročení sledovaných limitních hodnot;
- **3. stupeň povodňové aktivity** (stav ohrožení) se vyhláší při přímém riziku nebo vzniku rozsáhlých škod a také při dosažení sledovaných mezních hodnot. [5]

Obrázek 5 - Stupně povodňové aktivity [35]

Povodňové orgány ve svém působišti vyhláší a odvolávají 2. a 3. stupeň povodňové aktivity. Tyto stupně povodňové aktivity se vyhláší v případech, kdy je dosaženo určité výšky hladin toků vymezených v povodňových plánech, je přijatá předpovědní zpráva nebo zpráva hlásné povodňové služby a případně další fakta nasvědčující určité povodňové nebezpečí. Při vyhlášení nebo odvolání určitého stupně povodňové aktivity je povodňový orgán povinen ohlásit tento fakt subjektům uvedených v povodňových plánech a vyššímu povodňovému orgánu. [5]

Povodňové orgány

Povodňové orgány, zřízené dle zákona o vodách, zajišťují ve svém území řízení ochrany před povodněmi. Povodňové orgány se řídí povodňovými plány. Řízení ochrany před povodněmi obsahuje přípravu na povodňové situace, činnosti v průběhu povodně a v období po povodni. [5]

Povodňové orgány a jejich působení je dané ve 2 rovinách:

- *„Mimo povodeň povodňovými orgány jsou:*
 - *Orgány obcí a v hlavním městě Praze orgány městských částí,*
 - *obecní úřady ORP a v hlavním městě Praze úřady městských částí stanovené Statutem hlavního města Prahy,*
 - *krajské úřady,*
 - *Ministerstvo životního prostředí; zabezpečení přípravy záchranných prací přísluší Ministerstvu vnitra.“ [5]*
- *„Po dobu povodně povodňovými orgány jsou:*
 - *Povodňové komise obcí a v hlavním městě Praze povodňové komise městských částí,*
 - *povodňové komise ORP a v hlavním městě Praze povodňové komise městských částí stanovené Statutem hlavního města Prahy,*

- *povodňové komise krajů,*
- *Ústřední povodňová komise.“ [5]*

Orgány státní správy a samosprávy zřizují povodňové komise jako své výkonné složky k plnění mimořádných úkolů v době povodně. Obce zřizují povodňové komise, pokud je v jejich územních obvodech možnost povodně. [35]

Povodňový plán

Povodňovým plánem se dle zákona o vodách rozumějí dokumenty obsahující souhrn opatření, které vedou k odvrácení či zmírnění škod při povodních. Povodňové plány jsou základním dokumentem v oblasti organizace hlášené povodňové služby v daném území. Povodňové plány jsou součástí krizových plánů. [5]

„Základní složení povodňových plánů tvoří:

- *Povodňové plány obcí, v jejichž územních obvodech může dojít k povodni,*
- *povodňové plány správních obvodů ORP,*
- *povodňové plány správních obvodů krajů,*
- *Povodňový plán ČR.“ [36]*

Dále mohou být vytvořeny:

- *Povodňové plány ohrožených staveb, které se nacházejí v záplavovém území, nebo mohou zhoršit průběh povodně,*
- *pozemků, které se nacházejí v záplavových územích. [36]*

Hlásné profily

Hlásné profily jsou určeny ke sledování hladin toků a průběhům povodní. Jsou umístěny na vodních tocích a dle významnosti se člení do 3 kategorií:

- **Základní hlásné profily** – kategorie A – jsou umístěny na významných vodních tocích s vodoměrnými stanicemi. Údaje z těchto profilů jsou uplatněny pro potřeby předpovědní povodňové služby a slouží pro řízení opatření k ochraně před povodněmi na národní úrovni. Profily jsou spravované správci povodí nebo Českým hydrometeorologickým ústavem.
- **Doplňkové hlásné profily** – kategorie B – jsou profily umístěny na vodních tocích, které jsou potřebné k ochraně před povodněmi na krajské nebo regionální úrovni. Profily jsou spravované krajskými úřady a místně příslušnými obcemi.
- **Pomocné hlásné profily** – kategorie C – jsou účelové profily na vodních tocích, které pro své potřeby mohou zřídit a spravovat místně příslušné obce nebo vlastníci potencionálně ohrožených nemovitostí v blízkosti vodních toků. [36]

V případě hrozby povodně je vhodné sledovat zpravodajství o počasí a vývoj povodňové situace. Z hromadných informačních prostředků a od orgánů samosprávy nebo orgánů státní správy se dají získat informace o vyhlášených stupních povodňové aktivity. Je dobré mít předem připravený materiál na utěsnění dveří, nízko položených oken a kanalizací, kterými by mohla voda proniknout do budovy. Hospodářskému a domácímu zvířectvu je třeba zajistit ochranu. Cenné věci a dokumenty, potraviny, oblečení a zařízení je vhodné přestěhovat do výše položených míst v budově. Dále by bylo na místě provést prohlídku kolem svého obydlí a zajistit, aby neukotvený materiál nepřekážel

případnému průtoku vody a nevytvářel druhotné hráze. Při vzniku povodně je důležité být v pohotovosti a řídit se pokyny povodňových orgánů obce a záchranářů. Je dobré mít připravené evakuační zavazadlo a před opuštěním obydlí uzavřít hlavní přívod plynu, vody a vypnout přívod elektrického proudu. Po povodni a následném návratu do obydlí je na místě nechat si zkontrolovat stav rozvodů v domě, statiku a kanalizaci. Případné škody na majetku si průběžně dokumentovat pro náhradu škod pojišťovnou. Při obnově zdrojů pitné vody a studní je významné řídit se pokyny odborníků a nepít vodu, dokud nebude prověřena kvalita místních zdrojů pitné vody. [37]

3.3.2 Extrémní vítr

Vítr je vyvolaný rozdíly v tlaku vzduchu a rotací Země. Síla větru je dána hloubkou tlakové níže a rozdílem tlaků ve středu a na okraji tlakové níže. S větším rozdílem těchto tlaků fouká vítr silněji. Rychlost větru zpravidla roste s nadmořskou výškou. Na území ČR se v zimní polovině roku vyskytují nebezpečné rychlosti větru při postupu hlubokých tlakových níží přes střední Evropu k východu, naopak v letní polovině roku se vyskytují nebezpečné rychlosti při intenzivní bouřkové činnosti. K vyjádření síly a rychlosti větru se používá **Beaufortova stupnice**. Dle této stupnice jsou síly větru rozděleny do 12 stupňů. Za extrémní vítr lze považovat MU, při níž bude rychlost větru v nárazech vyšší než 75 km/h nebo vyšší než 8 na Beaufortově stupnici. [38]

6	10,8 - 13,8	39 - 49	7,3 - 11,9	silný vítr	pohybuje silnějšími větvemi, telegrafní dráty sviští, je nesnadné používat deštník	velké vlny. Hřebeny se lámou a zanechávají větší plochy bílé pěny. Trochu vodní tříště.
7	10,9 - 17,1	50 - 61	12,0 - 18,3	prudký vítr	pohybuje celými stromy, chůze proti větru obtížná	moře se bouří. Bílá pěna vzniklá lámáním hřebenů vytváří pruhy po větru.
8	17,2 - 20,7	62 - 74	18,4 - 26,8	bouřlivý vítr	láme větve, vzpřímená chůze proti větru je již nemožná	docela vysoké vlnové hory s hřebeny výrazné délky, od jejich okrajů se začíná odtrhávat vodní tříšť.
9	20,8 - 24,4	75 - 88	26,9 - 37,3	vichřice	menší škody na stavbách	vysoké vlnové hory, husté pásy pěny po větru, moře se začíná valit, vodní tříšť snižuje viditelnost
10	24,5 - 28,4	89 - 102	37,4 - 50,5	silná vichřice	na pevnině se vyskytuje zřídka, vyvrací stromy a ničí domy	velmi vysoké vlnové hory s překlápějícími a lámajícími se hřebeny, moře bílé od pěny. Těžně narázovitě valení moře.
11	28,5 - 32,6	103 - 117	50,6 - 66,5	mohutná vichřice	rozsáhlé zrušení plochy	mimořádně vysoké pěnové hory. Viditelnost znehodnocena vodní tříští.
12	32,7 - ??	118 - ??	66,6 - ??	orkán	ničivé účinky odnáší domy, pohybuje těžkými hmotami	vzduch plný pěny a vodní tříště. Moře zcela bílé. Viditelnost velmi snižena. Není výhled.

Obrázek 6 - Beufortova stupnice [39]

Systém integrované výstražné služby (dále pouze SIVS) je poskytovaná výstražná služba Českého hydrometeorologického ústavu (dále pouze ČHMÚ) ve spolupráci s meteorologickou službou armády ČR v oblasti operativní meteorologie a hydrologie pro území ČR. ČHMÚ dle vodního zákona zabezpečuje Hlásnou a předpovědní povodňovou službu a vydávání výstražných informací v rámci SIVS je zčásti jejím naplněním. Tyto výstražné informace na výskyt větru pro území více krajů nebo celé ČR vydává ČHMÚ s předstihem zhruba 36 až 12 hodin. V těchto informacích se sděluje očekávaná průměrná rychlost větru a k ní nadmořská výška. [40]

Při vysokých rychlostech se vítr projevuje zejména ztrátami na životech, újmou na zdraví a majetku, způsobuje škody v lesích a na energetických sítích. Lze očekávat významné narušení dopravních sítí a vznik sekundárních krizových situací, kvůli kterým se může v konečném důsledku omezit či ohrozit funkčnost prvků kritické infrastruktury.

V případě, že je ČHMÚ vydána výstraha na silný vítr, je vhodné omezit pohyb venku. V ideálním případě být doma a nikam nevycházet a nevyjíždět. Za bezpečné lze považovat budovy s nenarušenou statikou nebo venkovní volné prostranství, například louky. Pokud se člověk nachází ve svém obydlí, je dobré zkontrolovat zavření všech oken, zabezpečit nebo uschovat volně položené

předměty, ukryt automobil a zvířata odvést do bezpečí. Venku by si člověk měl dát pozor zejména na pády drátů elektrického vedení a na pády stromů. Nebezpečí hrozí také od předmětů unášených větrem. [41]

3.3.3 Únik nebezpečné chemické látky

Jako nebezpečná látka se považuje každá látka, která disponuje jednou nebo vícero nebezpečných vlastností. Chemickými látkami a směsmi se zabývá zákon č. 350/2011 Sb., chemický zákon, ve znění pozdějších předpisů a k němu vydané prováděcí předpisy. [42]

Následkem havárie technologického zařízení, ve kterém se skladují a provozují nebezpečné látky, nebo při přepravě těchto látek, při požáru ve skladu chemikálií, vlivem přírodních účinků a při teroristických útocích může vzniknout situace, která se dá hodnotit jako **havárie s únikem nebezpečných látek**. Při takové havárii dochází k nekontrolovanému úniku nebezpečné látky do životního prostředí. Následně při úniku nebezpečných látek vzniká **nebezpečný prostor**. Jedná se o prostor, do kterého unikla nebezpečná látka v ohrožující koncentraci. Velikost tohoto prostoru závisí na množství uniklé látky, dobou jejího úniku a fyzikálních vlastnostech látky. Tvar a velikost nebezpečného prostoru je zároveň závislý na okolním prostředí, jako je okolní teplota, směr a rychlost větru, členitost terénu a další. [42]

Zóny možného dosahu při úniku nebezpečné látky, čili zóny ohrožení jsou stanoveny na základě Vyhlášky č. 226/2015 Sb., o zásadách pro vymezení zóny havarijního plánování. Prevencí závažných havárií v objektech a zařízeních, kde je umístěna nebezpečná chemická látka, se zabývá zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky. Dle zákona o závažných haváriích územně příslušný krajský úřad zpracovává a poskytuje informace

veřejnosti o nebezpečí závažné havárie, o preventivních bezpečnostních opatřeních a o žádoucím chování obyvatel v případě vzniku závažné havárie. [6, 44]

O případném vzniku havárie s únikem nebezpečné látky se každý může dozvědět prostřednictvím varovného signálu všeobecná výstraha, z hlášení místních rozhlasů a také z médií. Je vhodné znát všeobecné zásady pro chování v této krizové situaci. První věcí, kterou by občan měl udělat je vyhledat vhodný úkryt. Tím může být nejbližší funkční budova, ideálně pak vyšší patra v takové budově. Nebezpečné chemické látky lehčí než vzduch jsou většinou prchavé a v terénu málo stálé, celá řada nebezpečných chemických látek je však těžší než vzduch, a proto se drží při zemi. Dále je pak vhodné celou místnost utěsnit a připravit si prostředky improvizované ochrany nebo prostředky individuální ochrany. Lidé z budov nevycházejí a čekají, než budou vyzváni orgány řízení mimořádné události k případné evakuaci. Pokud se občan nachází v blízkosti zdroje úniku nebezpečné chemické látky, je na místě připravit se na evakuaci včetně přípravy evakuačního zavazadla. Po celou dobu ukrytí je vhodné zapnout rádio nebo sledovat televizi a sledovat případné informace. Nedoporučuje se používat mobilní telefon, aby nedocházelo k přetížení sítě. Opustit úkryt lze až po svolení orgánů řízení mimořádné situace. [45]

V silniční (ADR), železniční (RID) a ve vnitrozemské vodní dopravě (ADN) se přepravované nebezpečné věci označují:

- bezpečnostními tabulkami, kde se nachází Kemler a UN kód;
- výstražnými značkami, které názorně upozorňují na nebezpečné vlastnosti látky;
- a další (kód Hazchem, Diamant, číslo CAS,...). [45]

Obrázek 7 - UN a Kemler kód [43]

Kemlerův kód

Kemler kód značí nebezpečnost dané nebezpečné látky, který se využívá pro potřeby přepravy dle dohod ADR a RID. Jedná se o až čtyřmístný kód, který může tvořit kombinace devíti číslic a písmene X. První číslice kódu vyjadřuje hlavní nebezpečí, druhá, případně třetí číslice, vyjadřuje nebezpečí vedlejší. Pokud jsou číslice zdvojeny nebo trojeny, znamená to stupňování nebezpečí dané látky. Použití písmene X značí, že látka nesmí přijít do styku s vodou. [46]

UN kód

UN kód vyjadřuje identifikační číslo látky. Toto číslo je vždy čtyřmístné. Látky a předměty, které nejsou klasifikované jako nebezpečné, UN číslo nemají. UN číslo se uvádí také do bezpečnostních listů. Každá látka nemá své vlastní UN číslo, některé jsou zařazeny například dle chemického složení do skupiny, která má své UN číslo. Takové látky se označují jako hromadná pojmenování. UN kód vždy začíná jednou z číslic 0, 1, 2 nebo 3. U výbušných látek a předmětů začíná UN kód číslovkou 0, jinak jsou čísla látkám přiřazena nahodilým výběrem. [46]

3.4 Vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva

V této kapitole je popsán vývoj vzdělávání dětí v oblasti ochrany obyvatelstva v českých zemích až do současnosti a projekty, které jsou činné v odvětví vzdělávání.

3.4.1 Historický vývoj vzdělávání v českých zemích

V současné době je branná výchova jako vyučovací předmět uzavřena kapitolou. V historii pedagogiky však tvoří významnou roli, zejména z toho důvodu, že od poloviny 30. let do konce 80. let 20. století tvořila významnou součást školní výuky. [47]

Ve spojitosti s tělesnou a brannou výchovou je důležité zmínit tělocvičný spolek Sokol. Spoluzakladatel spolku prof. PhDr. Miroslav Tyrš propojil mravní a vlasteneckou výchovu s tělesným cvičením a razil přitom heslo „jen národ zdravý též branný je!“. Spolu s branností byl Sokol spojován i s protipožární ochranou. Jedním s cílů Tyrše bylo vybudovat tělovýchovnou organizaci, která by byla základem armády. Následně začaly vznikat další tělovýchovné spolky, kromě Sokola byla tělesná příprava a brannost součástí skautského hnutí, které v našich zemích fungovalo od roku 1911. V období meziválečného Československa byl přijat tzv. malý školský zákon, na jehož základě byl do škol povinně zaveden předmět občanská nauka a výchova, který později úzce souvisel s brannou výchovou. Občanská nauka byla časem základem pro výchovnou a mravní složku branné výchovy. V tělesné přípravě branné výchovy chtěly československé vojenské úřady navázat na předchozí roky, ve kterých armádu posilovaly dobrovolné oddíly utvořené také z řad členů tělovýchovných organizací. K tomuto spojení se však nepodařilo nalézt oboustrannou shodu. Hlavní štáb armády se tak pokoušel prosadit povinnou

brannou výchovu do zákonů, tyto snahy však nebyly podpořeny, následně ustaly a další iniciativa spočívala na dobrovolných organizacích. [47]

Vyostřená mezinárodní situace v polovině 30. let donutila československé úřady reagovat na vzrůstající ohrožení státu. V roce 1934 vydalo ministerstvo školství a národní osvěty výnos o zavedení branné výchovy na středních školách a učitelských ústavech. Mělo se za to, že škola by měla vychovávat žáky k uvědomělému plnění občanských povinností, ke kterým patřila i obrana státu. V následujícím roce vyšel v platnost výnos o výchově žáků na základních škol k brannosti. Branná výchova již tedy měla dostatečnou legislativní podporu ve formě těchto vyhlášek, kterou v roce 1937 podpořilo schválení zákona o branné výchově. Na základě tohoto zákona se branná výchova týkala všech občanů od zahájení školní docházky v šesti letech až do věku třiceti let. Děti tedy po nástupu do školy přišly do styku s brannou výchovou mravní, naukovou a tělesnou. Osnovy škol všech stupňů byly po vydání výnosů z let 1934 a 1935 upravovány tak, aby bylo možné všechny složky branné výchovy lépe uplatnit. Po vydání zákona v roce 1937 se od školního roku 1938/1939 na středních školách začala vyučovat branná výchova jako samostatný předmět a na vysokých školách byl zaveden předmět nauka o obraně státu. Nešlo však jen o administrativní řešení, zejména bylo zapotřebí přepracovat školní osnovy. K přepracování podrobných osnov došlo až v roce 1938. Do té doby se projevila činnorodá aktivita samotných pedagogů. Podkladem pro mnoho učitelů se stal Časopis pro občanskou nauku a brannou výchovu. Metodický návod pro výuku obsahovaly publikace, které byly vydané v roce 1937. Po tomto roce byly také k dispozici učebnice branné výchovy. Problémem však byla i ta skutečnost, že řada učitelů nebyla na systematickou výuku branné výchovy připravena. Proto ministerstvo národní obrany ve spolupráci s ministerstvem školství pořádalo několikadenní školení s praktickým zaměřením. Dále bylo zapotřebí zajistit pro žáky pomůcky, materiální podmínky pro výuku a vhodná

vlastenecká četba. Školy však na nákup těchto materiálů nedostávaly finanční prostředky. Problémem bylo i to, že velká většina škol (až 43 %) nemělo vůbec žádné zázemí pro tělocvik. [47]

Obrázek 8 - Výuka první pomoci [47]

Na výuce branné výchovy se podílely i dobrovolné organizace. V oblasti tělovýchovy šlo o spolky Sokol, Orel a Dělnická tělovýchovná jednota. Úkolem těchto spolků bylo zajistit brannou přípravu mládeže, která už nenavštěvovala školu. Pro mimoškolní brannou výchovu byly vydány osnovy, které určovaly rozsah a obsah učiva. Dále ke spolkům patřil Československý červený kříž, kde byla prováděna zdravotní a hygienická osvěta, zdravotnické školení a kurzy první pomoci. Ze všech spolků nejlépe odpovídalo požadavkům branné výchovy skautské hnutí. [47]

Během období tzv. druhé republiky (1938 – 1939) stále platily předpisy pro výuku branné výchovy. Po okupaci Německem byla výuka zastavena. Obnova platnosti zákona z roku 1937 proběhla až po osvobození Československa v květnu 1945. [47]

Zásadní změnou československého školství byl zákon o jednotné škole, přijatý v roce 1948. Tento zákon zavedl jednotné vzdělání pro žáky ve věku 6 – 15 let,

což znamenalo prodloužení docházky na 9 let. Zákon o jednotné škole však platil pouze do roku 1953, kdy byl vydán nový školský zákon č. 31/1953 Sb. a tím byla povinná školní docházka zkrácena na 8 let. Cílem bylo rychlé získání pracovních sil, avšak vedlo to ke klesající úrovni školství. V roce 1960 tak vyšel další školní zákon, který povinnou docházku prodloužil opět na 9 let. A v roce 1978 došlo zákonem k dalším změnám, kterými byla povinná školní docházka prodloužena na 10 let (osmileté základní a první dva roky některé ze středních škol). [47]

Mimo těchto změn v oblasti školství došlo i ke změnám v oblasti branné výchovy, bylo přijato několik zákonů, které měly vliv na pojetí školní výuky tohoto předmětu. V roce 1951 byl nahrazen zákon z roku 1937, zákonem o branné výchově. Branná výchova byla povinná ve školách a střediscích pracujících dorostu. Na základě nového zákona o branné výchově byl ustaven Svaz pro spolupráci s armádou (zkráceně Svazarm), jehož účelem bylo dohlížet na provádění branné výchovy v dobrovolných organizacích. Metodika vycházející z nového zákona stanovila vyučování branné výchovy, která byla označena jako „předvojenská výchova“. Tato předvojenská výchova byla tvořena z šesti tematických složek: taktická příprava, střelecká příprava, řády československé branné moci, branný zeměpis, spojovací příprava, zdravotnická příprava a civilní ochrana. Absolvování všech okruhů bylo povinné pro chlapce i dívky, avšak s jiným hodinovým fondem. Tato školní branná výchova měla jasně předvojenský charakter, což se nesetkalo s pozitivním přijetím ani u žáků, tím méně u učitelů. V roce 1957 byla branná výchova ze škol odstraněna a nahradila ji na základních školách všearodní příprava k obraně vlasti a předmět civilní obrana na školách středních. Nový zákon z roku 1961, který rušil zákon o branné výchově z roku 1951, opět hovořil o branné výchově na školách. V roce 1971 bylo schváleno usnesení Jednotného systému branné výchovy, jehož cílem bylo to, aby byl každý občan schopen zapojit se aktivně do obrany státu a uměl se chránit před účinky válečných akcí. Na základě tohoto

usnesení byl v roce 1973 vydán nový zákon o branné výchově. Školní branná výchova představovala pouze jednu část z komplexního pojetí branné výchovy, které počítalo fakticky s naprostou většinou obyvatelstva. Branná výchova dle socialistické metodiky měla 4 základní složky: morálně politická složka, odborně technická složka, psychologická a tělovýchovná. Novinkou v rámci jednotného systému branné výchovy bylo její rozšíření už do mateřských škol. Základním cílem bylo zejména připravit děti na situace ohrožení (umět použít ochrannou masku, umět se přesunout do krytu a nebát se pobytu v něm). Branná příprava v rámci mateřských škol se měla nacvičovat dvakrát ročně a další organizační formou byly branné vycházky, které se měly konat taktéž dvakrát ročně, z toho jednou v zimních měsících. [47]

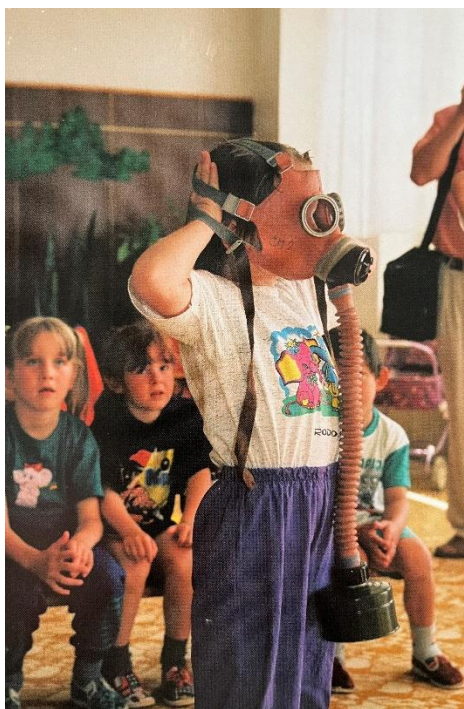

Obrázek 9 - Střelba ze vzduchovek [47]

Obrázek 10 – Branný den [47]

Na základních školách byl předmět branná výchova povinný pro všechny ročníky druhého stupně od školního roku 1974/75. Po změně školského zákona a zkrácení základní školy na osm ročníků ve školním roce 1983/84, přestala být samostatným vyučujícím předmětem, ale měla prostupovat všemi předměty. Toto prostoupení ostatními předměty sice bylo rozpracováno v metodických materiálech, ale jejich dodržování nebylo závazné. Oproti tomu branné cvičení a kurzy byly závazně stanoveny směrnicí ministerstva školství. Tato cvičení se konala dvakrát ročně. Obsah branných cvičení byl závazně určen a lišil se v jednotlivých ročnících. Předmětem cvičení byl přesun ze školy do prostoru, cvičení orientace, pozorování, odhadu vzdálenosti, nácviku použití ochranné masky a prostředků ochrany před účinky zbraní hromadného ničení (improvizované prostředky osobní ochrany jako pláštěnky, igelitové pytlíky apod.). Branné cvičení bylo hodnoceno, hodnocení byli žáci i učitelé a to nejen ředitelem školy, ale i politickými kontrolními orgány. [47]

Obrázek 11 - Návčik nasazení ochranné masky [47]

Novinkou zavedenou v roce 1985 byly branné kurzy. Tyto kurzy nahradily na základních školách samostatné vyučovací předměty a byly organizovány pro žáky druhého stupně základní školy dvakrát ročně, po šesti vyučovacích hodinách. Největší počet hodin kurzu měl být věnován problematice ochrany před zbraněmi hromadného ničení a zdravotnický výcvik. Branné kurzy mohl vést jakýkoliv pedagog, nebylo třeba, aby měl aprobaci branné výchovy. Vyřešil se tím nedostatek aprobovaných učitelů, ale zároveň si učitelé museli sebevzděláním osvojit branné vzdělání na takové úrovni, na které jej poskytovali svým absolventům. [47]

Na středních školách byly stále samostatné vyučovací předměty zařazené do osnov, které byly vyučovány aprobovanými učiteli. Směrnice ministerstva školství přesně stanovily obsah branných cvičení a byly rozdílné úkoly pro chlapce, pro které byla školní branná výchova všeobecnou předvojenskou přípravou, a pro dívky, které se měly zaměřovat spíše na zdravotnickou

přípravu. Vyvrcholením branné výchovy studentů středních škol byl branný kurz ve 3. ročníku. Tato výuka v rozsahu 35 hodin čistého času měla být provedena během 5 – 7 dnů, přičemž byla provedena formou výjezdu mimo školu. [47]

3.4.2 Vzdělávání po roce 1989

V květnu 1991 byl zrušen zákon o branné výchově z roku 1973. Ideologicky byla branná výchova zdůvodněna jako příprava na možnou světovou válku mezi Severoatlantickou aliancí a Varšavskou smlouvou, společně se zánikem Varšavského paktu pominulo i toto nebezpečí. Existence branné výchovy se nadále jevila jako zbytečná. Systém vzdělávání branné výchovy tím zcela zanikl a obyvatelstvo se následně přestalo vzdělávat a připravovat na mimořádné události a krizové situace. Rizika a mimořádné události však z běžného života nezmizely a během 90. let se musela naše země vyrovnat s četnými přírodními katastrofami. [47]

Koncem roku 1995 do roku 1997 provedl Výzkumný ústav pedagogický s Hlavním úřadem civilní obrany experiment, ve kterém zjišťovali, zda je možné zařadit výuku problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí (dále pouze OČMU) do vybraných předmětů, aniž by byl vytvořen nový samostatný vyučovací předmět. Ze závěrů experimentu vyplynulo, že problematiku lze do výuky zařadit. Následně ministerstvo školství v roce 1999 vydalo pokyn k začlenění této tematiky do vzdělávacích programů. Rozčlenění témat a určení obsahů vzdělávání příslušelo ředitelům škol. K posílení problematice OČMU ve školní výuce přispěly povodně v roce 2002. V průběhu roku 2003 vláda spolu s ministerstvem školství aktualizovala učební texty OČMU a této tematice se na základních a středních školách mělo věnovat nejméně 6 vyučovacích hodin ročně. Obsah těchto hodin byl zaměřen zejména na ochranu osob před následky

živelních pohrom (zásady chování při povodni, zemětřesení, požáru, lavinovém nebezpečí) a před následky použití výbušniny nebo nebezpečné látky. [47]

Výše uvedená opatření pozbyla platnost po přijetí nového školského zákona č. 561/2004 Sb. Tento zákon zavedl do vzdělávacího systému rámcové vzdělávací programy (dále pouze RVP), kterými je vymezen povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání na základních školách, gymnáziích a středních odborných vzděláváních. Na základě těchto RVP každá škola vypracovává svůj vlastní školní vzdělávací program (dále pouze ŠVP), dle kterého se v dané škole uskutečňuje vzdělávání. [47]

RVP byly přepracovány v roce 2013, kdy bezpečnostní témata prostupují sedm z devíti vzdělávacích oblastí (cizí jazyk, informační a komunikační technologie, člověk a jeho svět, člověk a společnost, člověk a příroda, člověk a zdraví, člověk a svět práce). V upraveném RVP pro základní vzdělání je zahrnuta také problematika přípravy občanů k obraně státu (dále pouze POKOS), a dále i v ostatních RVP problematika základů zdravotnické přípravy, OČMU, naturogenních a antropogenních hrozeb a z nich plynoucí MU, rizik v přírodě. [47]

Pro učitele byla vypracována metodická příručka *Podklady pro výuku témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách a Příprava občanů k obraně státu*. Tento materiál pedagogům poskytuje základní pojmy z oblasti ochrany obyvatelstva, návrhy na rozložení učiva včetně očekávaných výstupů, doporučenou literaturu, pomůcky, užitečné odkazy a návrhy testových otázek. Materiál byl zpracován pod vedením ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s ministerstvem vnitra – generální ředitelství HZS ČR, ministerstvem zdravotnictví a asociací „Záchranný kruh“. Do přípravy pedagogů se zapojil i HZS, který pro učitele připravil kurzy.

Pro ředitele a vedení škol nabízí HZS kurz *Příprava škol a školských zařízení na mimořádné události*. Dále HZS připravil projekt *Hasiči pro školy*, který je výukovým materiálem pro podporu vzdělávání v oblasti OČMU a běžných rizik na 2. stupni základních škol. [48]

Po šetření České školní inspekce zaměřené na vzdělávání v bezpečnostních tématech, HZS připravil v roce 2015 *Zprávu o výsledcích podrobné analýzy současného stavu výuky všech bezpečnostních témat ve školách s návrhy dalšího postupu*. Ze závěru zprávy je patrné, že současný stav neodpovídá potřebám společnosti. Největší problém je spatřen v tom, že bezpečnostní témata jsou sice obsažena v RVP, ale každá škola následně k zapracování do ŠVP přistupuje rozdílně. Česká školní inspekce sice každý rok provádí kontrolu výsledků žáků vybraných škol v dosažených znalostech a dovednostech zavedených v RVP, ale není zaveden jednotný nástroj pravidelného zjišťování znalostí a tak nelze vymezit míru efektivnosti vynakládaných aktivit. [49]

Dle zainteresovaných resortů (HZS, ministerstvo obrany, dopravy, zdravotnictví) je řešením zavedení samostatného vyučovacího předmětu, který by zahrnoval ochranu člověka za mimořádných událostí, požární prevenci, zdravotnickou přípravu, dopravní výchovu a přípravu k obraně státu, a tím pádem by bylo nejideálnější, kdyby se předmět vyučoval dle závazně daných osnov, aby nedocházelo k dalším rozdílům mezi školami. Toto ale není slučitelné se současným vzděláváním, kdy si každá škola vypracovává právě svůj ŠVP. Resorty dosud nenašly shodu a situace je stále taková, jakou ji popisuje zpráva HZS z roku 2015. [49]

3.4.3 Projekty v rámci vzdělávání

Zde jsou uvedeny projekty, které vytvářejí a shromažďují výukové materiály z oblasti ochrany obyvatelstva a přípravy k obraně státu.

Hasiči pro školy

Projekt vznikl ve spolupráci HZS Zlínského a HZS Ústeckého kraje. Jde o projekt tvorby výukového materiálu pro podporu vzdělávání v oblasti OČMU, požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Tento projekt je dostupný pro všechny školy v České republice zdarma. [50]

Záchranný kruh

Jde o neziskovou organizaci, která vyvíjí a realizuje systém vzdělávání, informování a prevence v oblastech běžných rizik a mimořádných událostí. Organizace vytváří vzdělávací materiály pro učitele a žáky, organizuje vzdělávací akce pro veřejnost. [51]

Portál Ochrana člověka za mimořádných událostí

Portál vznikl ve spolupráci s HZS ČR a organizace Centrum pro bezpečný stát. Cílem portálu je mít k dispozici na jednom místě všechny materiály a pomůcky pro učitele a žáky základních a středních škol k výuce OČMU a pomáhat k začlenění této tematiky do výukových programů. [52]

Příprava občanů k obraně státu

Prostřednictvím webových stránek informují veřejnost o dění v oblasti POKOS. Na stránkách lze nalézt důležité materiály, například Příručku pro učitele základních a středních škol k výuce POKOS na školách, a dokumenty týkající se této problematiky spolu s odkazy na další relevantní webové stránky. [53]

3.5 Obec s rozšířenou působností Přelouč

V této kapitole budou uvedeny základní informace o ORP Přelouč, ve které byl proveden výzkum.

3.5.1 Charakteristika území

Správní obvod obce s rozšířenou působností Přelouč (dále jen „ORP Přelouč“) je jedním z 15 správních obvodů ORP v Pardubickém kraji a jedním z 3 správních obvodů v okrese Pardubice. Sídlem ORP Přelouč je město Přelouč, které se nachází ve středu celého území. ORP Přelouč má ve svém správním obvodu 42 obcí, z toho jsou 2 města (Přelouč a Chvaletice) a 1 městys (Choltice). Území správního obvodu ORP Přelouč je v západní části Pardubického kraje. Severní hranice správního obvodu sousedí s Královehradeckým krajem, východní hranice sousedí se správním obvodem ORP Pardubice, jihovýchodní hranice sousedí se správním obvodem ORP Chrudim a jihozápadní hranice správního obvodu ORP Přelouč sousedí se Středočeským krajem. K 1. 1. 2022 bylo evidováno v ORP Přelouč 25 396 obyvatel. [54, 55]

Městem Přelouč prochází silnice první třídy č. I/2 (Kutná Hora – Pardubice) a silnice druhé třídy č. II/333 (Hradec Králové – Přelouč). Dále městem prochází železniční trať Praha – Česká Třebová.

Území ORP Přelouč se nachází v geomorfologické provincii Česká Vysočina. Dle klimatického členění oblastí správní obvod spadá do teplé oblasti, pro kterou je typické dlouhé léto a krátká, teplá zima. [55]

Obrázek 12 - Mapa ORP Přebouč [56]

3.5.2 Přehled vodních toků a děl

Hlavní pilíř hydrografické sítě tvoří povodí řeky Labe, která správním obvodem ORP protéká z východu na západ a tvoří severní hranici města Přebouč. Přítoky Labe na území ORP jsou pravobřežní (Živanická svodnice, Sopřečský potok, Opatovický kanál, Strašovský potok, Černá strouha, Svárava) a levobřežní (Struha, Lipoltická svodnice, Brložský potok, Spytovický potok, Morašický potok). Pro včasnou ochranu a varování na území ORP Přebouč slouží následující hlásné profily:

1. Hlásný profil kategorie A, umístěný v Přebouči na pravém břehu řeky Labe;
2. Hlásný profil kategorie C, umístěný u Štěpánova na silničním mostě přes bezejmenný tok;

3. Hlásný profil kategorie C, umístěný v obci Tupesy na toku řeky Lipoltická svodnice;
 4. Hlásný profil kategorie C, umístěný na silničním mostě u Kladrub nad Labem přes řeku Labe;
 5. Hlásný profil kategorie C, umístěný v obci Kojice na toku řeky Maršava.
- [57]

Obrázek 13 - Hlásné profily Přebouč [57]

3.5.3 Školy v ORP Přebouč

Na území ORP Přebouč je celkem 15 středních a základních škol, z nichž jsou 4 školy střední a 11 škol základních. [55]

Střední škola chovu koní a jezdectví v Kladrubech nad Labem, Střední odborné učiliště zemědělské ve Chvaleticích, Gymnázium a Střední odborná škola Přebouč. [55]

Základní škola Břehy, Řečany nad Labem, Vápno, Semín, Lipoltice, Chvaletice, Hlavečnick, Choltice, Zdechovice, Přelouč (Masarykovo náměstí) a Přelouč (Smetanova). [55]

4 METODIKA

V této kapitole budou popsány jednotlivé výzkumné metody, které byly v diplomové práci použity za účelem dosažení stanovených cílů.

4.1 Popis výzkumného šetření

Pro získání informací o zjištění připravenosti žáků základních a středních škol v ORP Přelouč byla vybrána metoda dotazníkového šetření. Tato metoda nestandardizovaného kvantitativního výzkumného šetření byla aplikována ve formě anonymního dotazníku v tištěné podobě (viz Příloha 1).

Další metodou, která byla v této diplomové práci použita je SWOT analýza současného stavu vzdělávání a připravenosti žáků. Tato metoda je univerzální a užitečná technika pro zobrazení silných a slabých stránek a označení příležitostí a hrozeb. [58]

4.2 Časový harmonogram sběru dat

Výzkumné dotazníkového šetření probíhalo v časovém úseku 13. – 31. března 2023.

Před samotným dotazováním na vybraných školách byl proveden u 14 dětí ve věku 13 – 17 let tzv. předvýzkum, při kterém bylo zjištěno a ověřeno správné pochopení a srozumitelnost stanovených otázek ve vytvořeném dotazníku.

4.3 Stanovení výzkumného vzorku

Šetření bylo zaměřeno na žáky druhého stupně základních škol a na žáky středních škol v ORP Přelouč. Zkoumaný soubor je tvořen náhodně vybranými ročníky žáků z jednotlivých škol, tím je zajištěna různorodost respondentů skrz všemi ročníky a věkovými kategoriemi. Dotazníky byly rozdány celkem

v 5 základních a středních školách. Konkrétně jde o Základní školu Choltice (dále pouze ZŠ Choltice), Základní školu Přelouč (dále pouze ZŠ Přelouč), Gymnázium a grafická střední odborná škola Přelouč (dále pouze GYASOS Přelouč), Střední odborné učiliště zemědělské Chvaletice (dále pouze SOUZ Chvaletice) a Střední školu chovu koní a jezdectví Kladruby nad Labem (dále pouze SŠCHKJ Kladruby n/L). Celkem bylo získáno 286 vyplněných dotazníků v papírové formě.

4.4 Výzkumný nástroj

Pro potřeby výzkumného šetření byl vytvořen anonymní nestandardizovaný dotazník. Dotazník obsahoval celkem 16 otázek, z nichž 14 otázek bylo uzavřených a 2 polootevřené. V uzavřených otázkách byla správná vždy pouze jedna možnost. První 2 otázky jsou informativní a pomocí nich se zjišťuje, do které školy respondenti docházejí a v jakém jsou nyní ročníku. Dalších 12 otázek je zaměřeno na zjištění informovanosti a chování žáků ve vybraných krizových situacích. Poslední 2 otázky zjišťují, zda se žáci ve školách učí, jak se chovat při mimořádných událostech a zda o tuto výuku mají zájem.

Pro vytvoření SWOT analýzy byly použity výsledky z dotazníkového šetření, z rozhovorů s řediteli škol a s odborníky a byla také použita rešerše současného stavu vzdělávání a přípravy žáků na zvládnání krizových situací.

Rozhovory s odborníky probíhaly na téma přípravy žáků a mládeže na úkoly ochrany obyvatelstva a současného stavu vzdělávání v rámci RVP ve školách. Rozhovor byl proveden s nstržm. Miroslavem Hrabákem z HZS Praha a s řediteli vybraných škol.

5 VÝSLEDKY

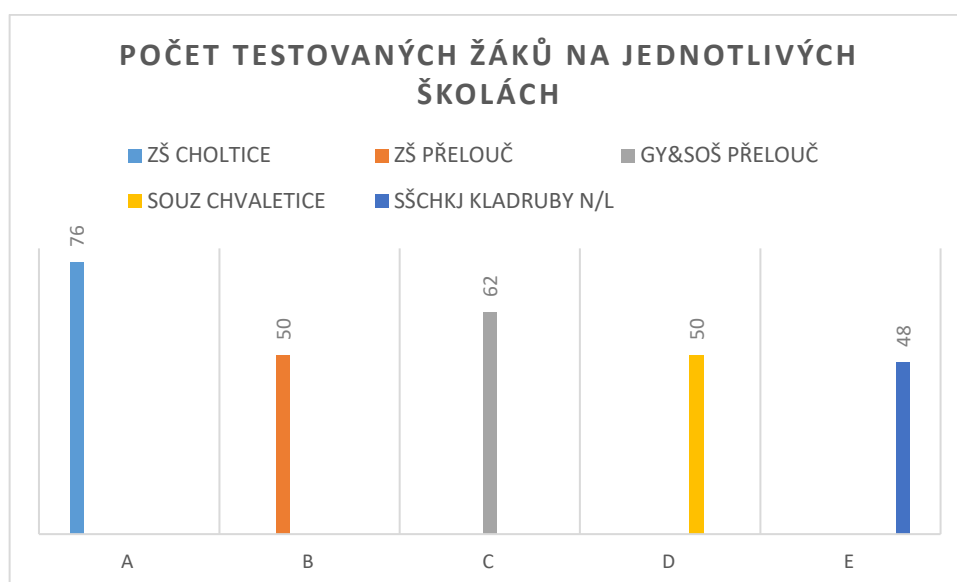
V následující kapitole budou prezentovány dosažené výsledky získané prostřednictvím dotazníkového šetření a SWOT analýzy, výsledky z rozhovorů, vyhodnocení hypotéz a cílů práce.

5.1 Vyhodnocení výsledků z dotazníkového šetření

Otázky č. 1 – 2 se věnovaly osobě respondenta a zjišťovaly, v jaké škole a v jakém ročníku jsou.

Otázka č. 1 – Na jaké škole studujete?

- a) Základní škola Choltice
- b) Základní škola Přelouč, Masarykovo náměstí
- c) Gymnázium a SOŠ Přelouč
- d) SOUZ Chvaletice
- e) Střední škola chovu koní a jezdectví Kladruby n/L

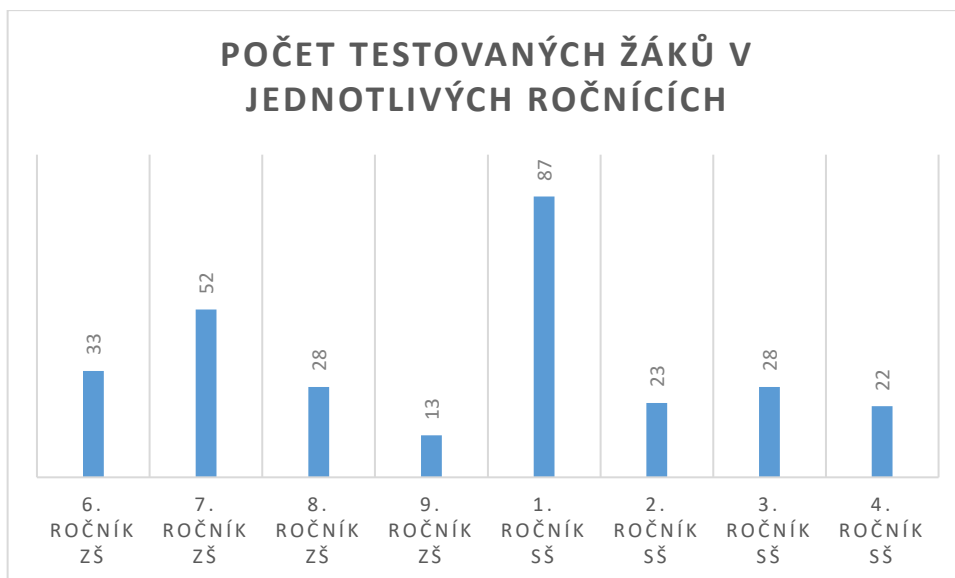
Obrázek 14 - Počet testovaných žáků na jednotlivých školách

První otázka dotazníku zjišťovala, ze které školy jsou respondenti. Zde bylo na výběr 5 vybraných škol, ve kterých byl dotazník předán.

Z obrázku č. 14 vyplývá, kolik žáků z jednotlivých škol se zapojilo do dotazníkového šetření. Jak již bylo uvedeno, celkem se zapojilo 286 žáků, z nichž bylo nejvíce ze ZŠ Choltice, kterých bylo 76. Dále bylo 50 žáků ze ZŠ Přelouč a stejný počet 50 žáků byl i ze SOUZ Chvaletice, 62 žáků z GYASOS Přelouč a nejméně žáků bylo ze SŠCHK Kladruby n/L, kterých bylo 48.

Otázka č. 2 – V jakém jste ročníku?

- a) 6. třída ZŠ
- b) 7. třída ZŠ
- c) 8. třída ZŠ
- d) 9. třída ZŠ
- e) 1. ročník SŠ
- f) 2. ročník SŠ
- g) 3. ročník SŠ
- h) 4. ročník SŠ

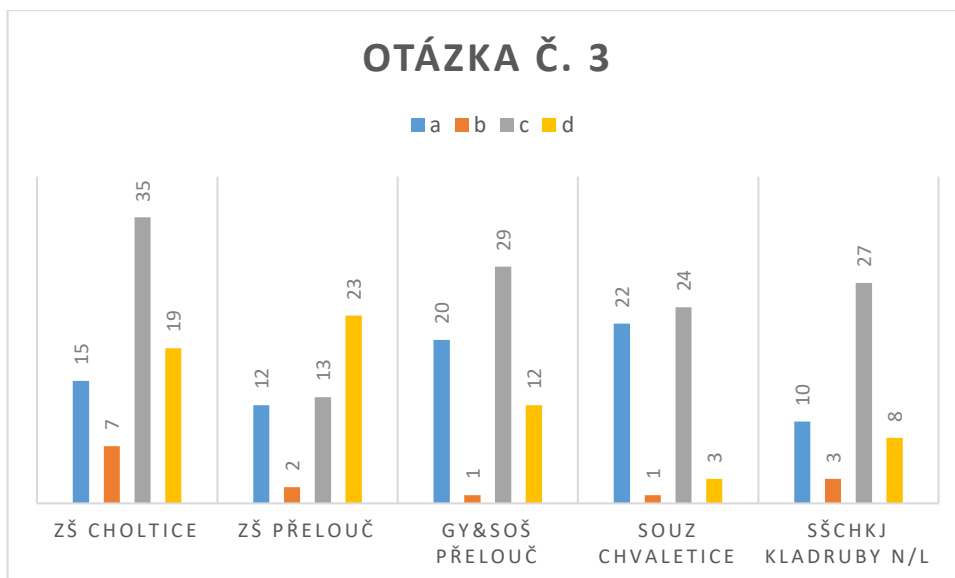
Obrázek 15 - Počet testovaných žáků v jednotlivých ročnících

Druhá otázka dotazníku byla také rozdělovacího charakteru a zjišťovala, ve kterém ročníku respondenti právě studují. Respondenti zde měli na výběr z ročníků druhého stupně základní školy a z ročníků střední školy.

Obrázek č. 15 vyjadřuje počet respondentů v jednotlivých ročnících studia. Z grafu je patrné, že dotazníkového šetření se účastnilo nejvíce respondentů z prvního ročníku střední školy, tedy 87 studentů. Nejméně respondentů pak bylo z posledního, 9. ročníku základní školy, a to 13 žáků. Dále bylo 33 žáků z 6. ročníku, 52 žáků ze 7. ročníku a 28 žáků z 8. ročníku základní školy. Ze středních škol vyplnilo dotazník 23 žáků 2. ročníku, 28 žáků 3. ročníku a 22 žáků 4. ročníku.

Otázka č. 3 – Víte, co je to zkratka IZS?

- a) integrované záchranné složky
- b) intervence záchranných složek
- c) integrovaný záchranný systém
- d) nevím

Obrázek 16 - Znalost zkratky IZS

Cílem otázky č. 3 bylo zjistit, zda respondenti vědí, co znamená zkratka IZS. Na výběr odpovědi byly 4 možnosti, kdy správná byla pouze jedna možnost.

Správnou odpověď obsahuje možnost c) integrovaný záchranný systém. Obrázek č. 16 vyjadřuje, jak žáci v jednotlivých školách vybírali odpověď z možností. Na tuto otázku procentuálně nejlépe odpověděli studenti ze SŠCHKJ Kladruby n/L. Možnost c) vybralo 27 studentů, tedy 56 %. Dále pak správně odpovědělo 48 % studentů ze SOUZ Chvaletice, 47 % studentů z GYASOŠ Přelouč, 46 % studentů ze ZŠ Choltice a nejméně správných odpovědí bylo ze ZŠ Přelouč, kterých bylo 26 %.

Otázka č. 4 – Víte, co je to za zkratky a jaké mají číslo tísňového volání?

- a) HZS = ... ; číslo
- b) PČR = ... ; číslo
- c) ZZS = ...; číslo

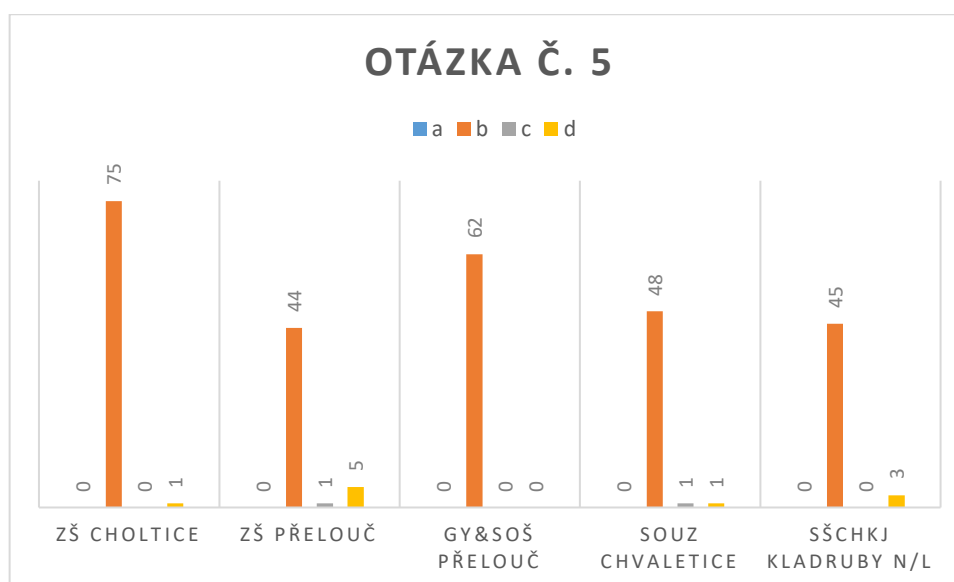
Tato otázka byla polootevřená, studenti zde neměli žádnou možnost na výběr.

Otevřená odpověď zřejmě některé z dotazovaných odradila a průměrně 18 % studentů vůbec nic nenapsalo ke zkratce ani k číslu. Nejvíce studentů vědělo, co znamená zkratka PČR, a odpověď Policie České republiky napsalo 80 % z nich. Konkrétně zkratku PČR správně napsalo 97 % studentů z GYASOŠ Přelouč, 90 % studentů ze SŠCHKJ Kladruby n/L, 76 % studentů ze SOUZ Chvaletice, 70 % žáků ze ZŠ Přelouč a 68 % žáků ze ZŠ Choltice. U zkratky ZZS a správnou odpověď zdravotnická záchranná služba napsalo celkem 48 % studentů, byly zde uváděny také možnosti jako záchranka, záchranný systém, zdravotnický sbor nebo zásahová záchranná služba, které byly označeny jako špatná odpověď, těch bylo 28 %. Konkrétně správnou odpověď napsalo 77 % studentů z GYASOŠ Přelouč, 75 % studentů ze SŠCHKJ Kladruby n/L, 36 % studentů ze SOUZ Chvaletice, 35 % žáků ze ZŠ Choltice a pouze 17 % žáků ze ZŠ Přelouč. Nejhůře na tom byli studenti u rozepsání zkratky HZS, kdy správnou odpověď hasičský záchranný sbor uvedlo celkem pouze 29 %. Až z 53 % byla zkratka HZS rozepisována jako hasičská záchranná služba, hasiči nebo hasičský záchranný systém a tyto možnosti nebyly označeny jako správná odpověď. Správně zkratku HZS napsalo 38 % studentů ze SOUZ Chvaletice, 37 % studentů z GYASOŠ Přelouč, 25 % studentů z SŠCHKJ Kladruby n/L, 23 % žáků ze ZŠ Choltice a 20 % žáků ze ZŠ Přelouč. Číslo tísňového volání na HZS vědělo 81 % studentů, nejvíce 95 % studentů z GYASOŠ Přelouč, dále znalo číslo tísňového volání na HZS 88 % studentů ze SŠCHKJ Kladruby n/L, 78 % studentů ze SOUZ Chvaletice, 76 % žáků ze ZŠ Choltice a 66 % žáků ze ZŠ Přelouč. Číslo na PČR správně napsalo celkem 85 % studentů, z toho 97 % studentů z GYASOŠ Přelouč, 92 % studentů ze SŠCHKJ Kladruby n/L, 86 % studentů ze SOUZ Chvaletice, 76 % žáků ze ZŠ Choltice a 74 % žáků ze ZŠ Přelouč. Číslo na ZZS znalo celkem 79 % studentů, nejvíce 97 % studentů z GYASOŠ Přelouč, 85 % studentů ze SŠCHKJ Kladruby n/L, 80 % studentů ze SOUZ Chvaletice, 70 % žáků ze ZŠ Choltice a 64 % žáků ze ZŠ Přelouč. Špatně

číslo uvedlo pouze 5 studentů ze všech dotazovaných, zde studenti psali čísla volání 112 nebo 156.

Otázka č. 5 – Víte, co patří do evakuačního zavazadla?

- a) čokoláda, plavky, nafukovací lehátko, skládací koloběžka, playstation, učebnice
- b) voda, trvanlivé potraviny, oblečení, spacák, léky, hygienické potřeby, osobní doklady, cennosti, powerbanka, baterka, karty na hraní
- c) mražené maso, koberec, lak na nehty, autodráha, smoking, televizor
- d) nevím

Obrázek 17 - Co patří do evakuačního zavazadla

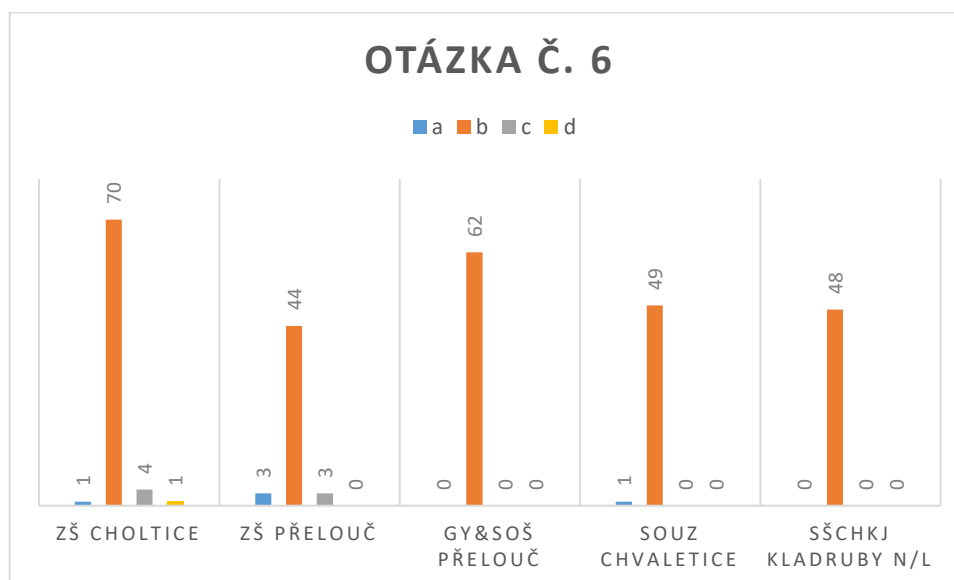
Tato otázka byla uzavřená, i zde bylo na výběr ze čtyř možností. Cílem otázky bylo zjistit, zda mají studenti povědomí o tom, co si zabalit v případě evakuace do evakuačního zavazadla.

Tato otázka byla vzhledem k uvedeným možnostem, které měli žáci na výběr, celkem jednoduchá. Správnou odpověď celkově uvedlo 95 % dotazovaných a pouze 4 % studentů označilo odpověď d), tedy že neví, co patří do evakuačního

zavazadla. Správnou odpověď označilo 100 % studentů z GYASOŠ Přelouč, dále 99 % žáků ze ZŠ Choltice, 96 % studentů ze SOUZ Chvaletice, 94 % studentů ze SŠCHKJ Kladruby n/L a 88 % žáků ze ZŠ Přelouč.

Otázka č. 6 - Proč každou první středu v měsíci houkají sirény?

- a) jde o všeobecnou výstrahu
- b) jde o zkoušku sirén
- c) jde o upozornění, že začal nový měsíc
- d) nevím

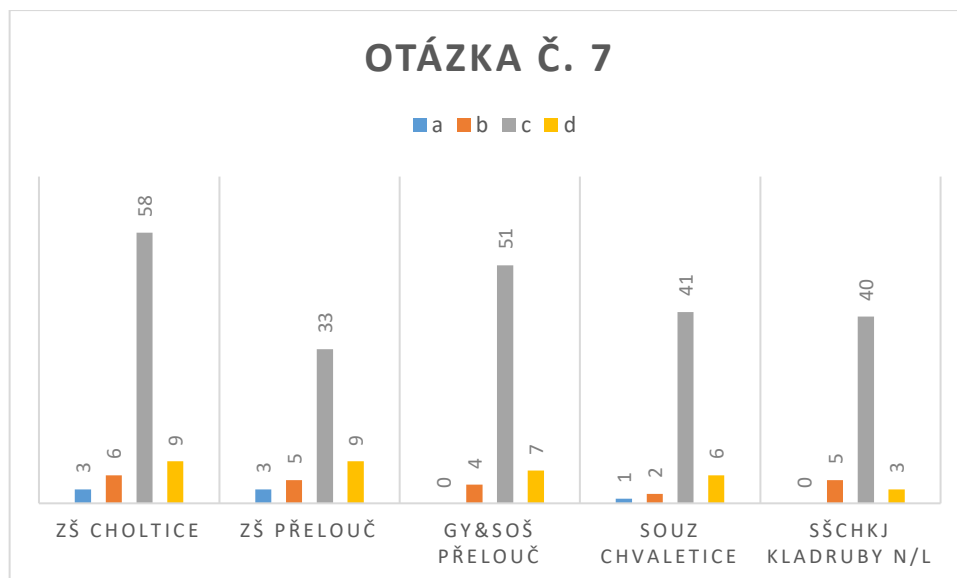
Obrázek 18 - Zkouška sirén

Tato otázka byla uzavřená a opět zde bylo na výběr ze 4 možností.

Správná odpověď je možnost b) jde o zkoušku sirén. Zde procentuálně odpovídali lépe studenti ze středních škol a na GYSOŠ Přelouč a SŠCHKJ Kladruby n/L odpovědělo 100 % studentů správně. Na škole SOUZ Chvaletice odpovědělo 98 % studentů správně, v ZŠ Choltice označilo správnou odpověď 92 % žáků a na ZŠ Přelouč 88 % žáků.

Otázka č. 7 - Co znamená signál Všeobecná výstraha?

- a) vyhlašuje se jako upozornění před hlášením obecního rozhlasu
- b) vyhlašuje se ke svolání hasičů do hasičské stanice
- c) vyhlašuje se při varování veřejnosti o hrozícím nebezpečí
- d) nevím

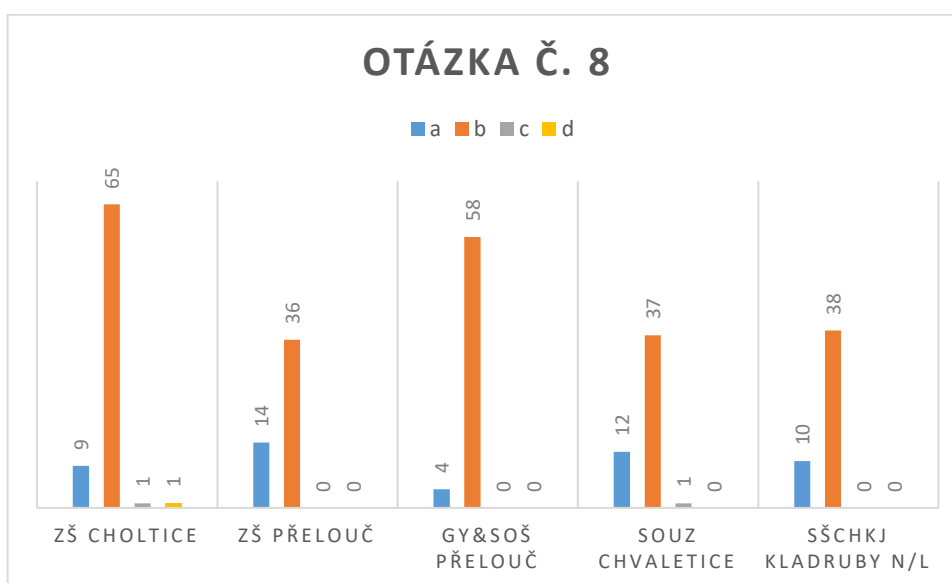
Obrázek 19 - Všeobecná výstraha

Tato otázka byla uzavřená a na odpověď bylo na výběr ze 4 možností.

Správná odpověď byla možnost c) vyhlašuje se při varování veřejnosti o hrozícím nebezpečí. Zde odpovědělo správně průměrně 78 % studentů a 12 % studentů uvedlo možnost d) nevím. Procentuálně na tom byli nejlépe studenti ze SŠCHKJ Kladruby n/L a správnou odpověď označilo 83 % studentů. Dále správně odpovědělo 82 % studentů ze SOUZ Chvaletice a také z GYASOŠ Přelouč, žáci ze ZŠ Choltice byli úspěšní ze 76 % a ze ZŠ Přelouč z 66 %.

Otázka č. 8 – Jak se zachovat při úniku nebezpečné látky ve vašem okolí?

- a) Půjdu ven zjistit, jaká látka unikla. Zavolám na Policii, aby o tom věděli, a zeptám se jich, co mám dělat.
- b) Zůstanu doma, zavřu okna a dveře. Podívám se na televizi nebo na internet, abych získal více informací a jak se mám dále chovat.
- c) Nebudu dělat nic, budu se chovat jako obvykle.
- d) nevím

Obrázek 20 - Únik nebezpečné látky

Tato otázka byla uzavřená, na výběr ze 4 možností. Cílem této otázky bylo zjistit, zda studenti vědí, jak se v takové situaci zachovat.

Správnou možnost b) vybralo 81 % dotazovaných. Možnost a) vybralo celkem 18 % studentů, 14 jich bylo ze ZŠ Přelouč. Zde byli nejlepší studenti z GYASOŠ Přelouč, kterých odpovědělo 94 % správně. Dále bylo úspěšných 86 % žáků ze ZŠ Choltice, 79 % studentů ze SŠCHKJ Kladruby n/L, 74 % studentů ze SOUZ Chvaletice a 72 % ze ZŠ Přelouč.

Otázka č. 9 – Víte, jak byste si vytvořili improvizovanou individuální ochranu?

Ke každé části těla uveďte příklad:

- hlava
- oči
- ruce
- nohy
- tělo

HLAVA	ŠÁTEK/ČEPICE	ROUŠKA	PLYN. MASKA	MOKRÝ ŠÁTEK	HELMA
OČI	BRÝLE - NA PLAVÁNÍ, POTÁPĚČSKÉ, LYŽAŘSKÉ, OCHRANNÉ				
RUCE	RUKAVICE - GUMOVÉ			IGELITOVÝ SÁČEK	
NOHY	KALHOTY	HOLINKY	BOTY/PONOŽKY	IGELITOVÉ NÁVLEKY	
TĚLO	OBLEK	KOMBINÉZA	BUNDA	PLÁŠTENKA	OBLEČENÍ

Obrázek 21 - Improvizovaná individuální ochrana

Tato otázka byla otevřená a k této otázce byla přidána ještě podotázka pro lepší pochopení „Co byste si nasadili/oblékli na jednotlivé části těla v případě, že by do ovzduší unikla nebezpečná chemická látka?“. Pod otázkou byly uvedeny jednotlivé části těla, ke kterým měli studenti uvést příklad, pomocí čeho by si vytvořili ochranu.

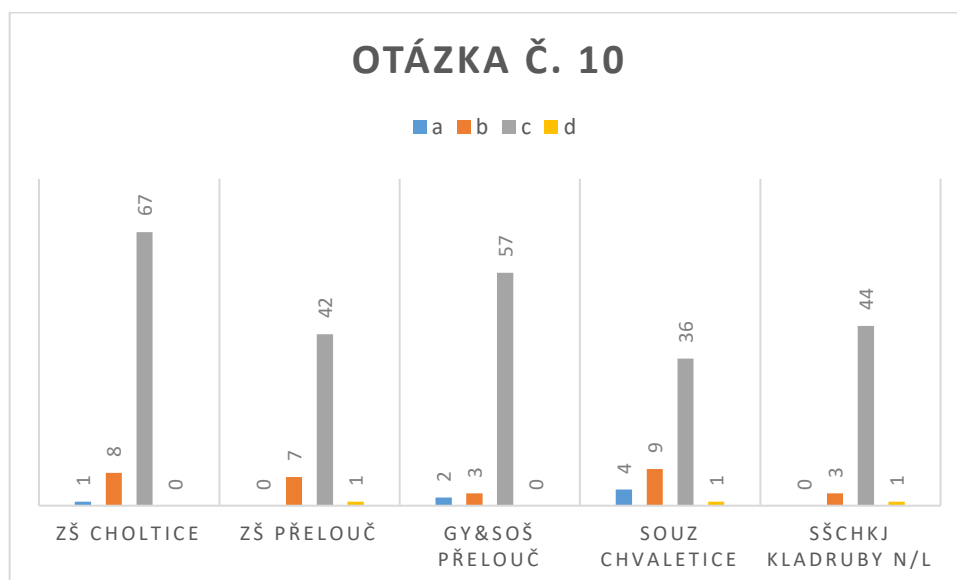
U této otevřené otázky neodpovědělo celkem 17 % dotazovaných. Zbýlých 83 % odpovědělo a v následující tabulce jsou uvedeny nejčastější odpovědi u jednotlivých částí.

Respondenti se nejvíce shodli u ochrany očí a rukou, zde nebyly téměř jiné odpovědi než brýle a rukavice. U dalších částí už byly odpovědi rozdílnější, ale i přes to, se v možnostech někteří shodovali. K jednotlivým možnostem studenti připisovali také to, že je důležité, aby oblečení těsnilo, kalhoty aby byly

bez děr, vysoké ponožky a pevné boty nad kotníky. Bundy a kombinézy lyžařské nebo zimní, oblečení nepromokavé, s dlouhými rukávy a nohavicemi.

Otázka č. 10 – Co budete dělat při silném větru?

- zaběhnu se schovat do lesa, tam většinou nefouká
- musím se hlavně dostat domů, i kdyby to bylo daleko
- zazvoním na zvonek u nejbližšího domu a poprosím majitele, jestli bych se u nich nemohl schovat; zavolám rodičům, aby věděli, kde jsem
- nevím

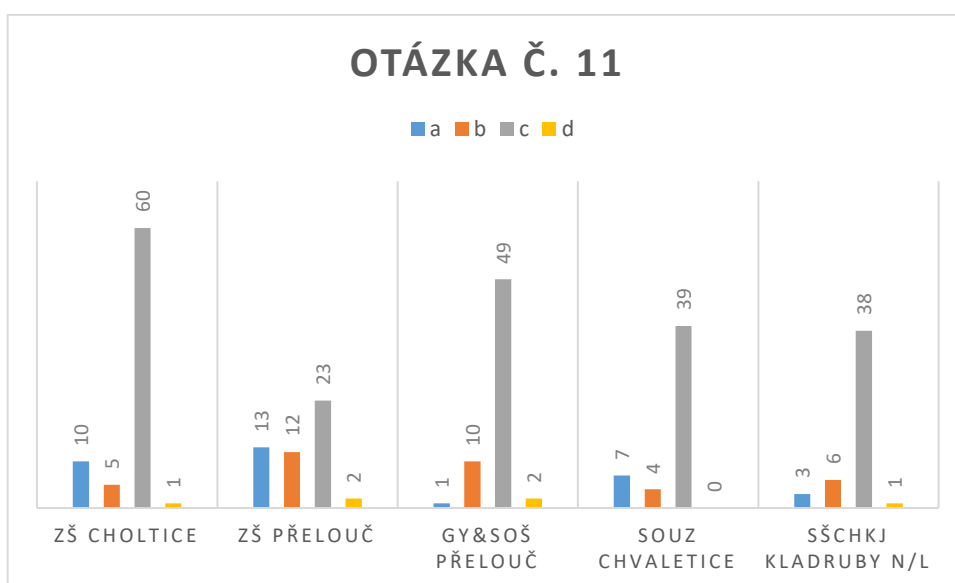
Obrázek 22 - Silný vítr

Otázka je uzavřená, na výběr ze 4 možností. Zde se znovu zjišťuje, jak by se studenti zachovali v dané situaci.

Správná odpověď je možnost c), kterou označilo 85,6 % studentů. Odpověď b) označilo celkem 11 % studentů. Studenti z GYASOŠ Přelouč a SŠCHKJ Kladruby n/L odpověděli z 92 % správně. Dále správnou odpověď označilo 88 % žáků ze ZŠ Choltice, 84% žáků ze ZŠ Přelouč a 72 % studentů ze SOUZ Chvaletice.

Otázka č. 11 – Při vyhlášení nebezpečí povodní

- a) zabezpečím všechny okna a dveře zevnitř tak, aby se ke mně nedostala voda; zajistím si dostatečné zásoby jídla, vodu si natočím z kohoutku; za každé situace zůstanu doma, musím ochránit svůj majetek
- b) vytáhnu všechny spotřebiče ze zásuvek, hlavně lednici a mrazák; při odchodu nechám otevřené dveře, aby mohla voda protékat; vezmu si evakuační zavazadlo a půjdu se zeptat starosty, co mám dělat
- c) připravím pytle s pískem ke dveřím; cennosti, elektroniku, potraviny a oblečení dám do vyšších míst v místnostech; připravím si evakuační zavazadlo; budu sledovat pokyny starosty a záchranářů
- d) nevím

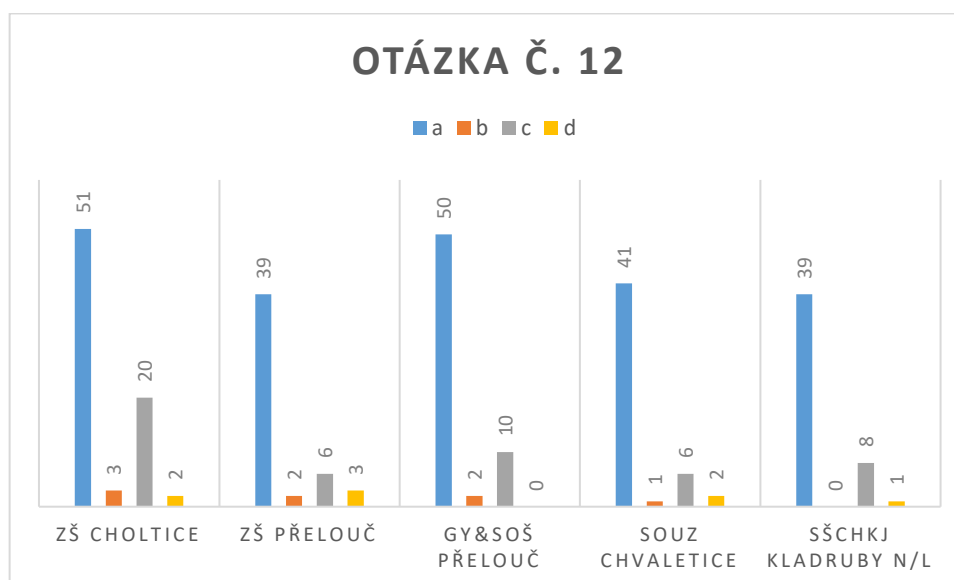
Obrázek 23 - Nebezpečí povodní

Tato otázka je otevřená a studenti měli na výběr ze 4 možností, jak by se zachovali v případě vyhlášení povodní.

Správná odpověď byla možnost c). V této otázce bylo 79 % správných odpovědí v ZŠ Choltice, GYASOŠ Přelouč a SŠCHKJ Kladruby n/L. SOUZ Chvaletice mělo 78 % správných odpovědí a ZŠ Přelouč 46 %.

Otázka č. 12 – Víte, co udělat před opuštěním domu/bytu při evakuaci?

- a) cennosti dám do vyšších míst v místnosti; vypnu přívod vody a plynu; vezmu si evakuační zavazadlo a ujistím se, že o evakuaci vědí i sousedé
- b) nechám otevřená okna, aby se stále větralo; nechám zapnuté spotřebiče; vypnu topení
- c) vezmu si jen evakuační zavazadlo a v bytě vše nechám, jako když jdu do školy
- d) nevím

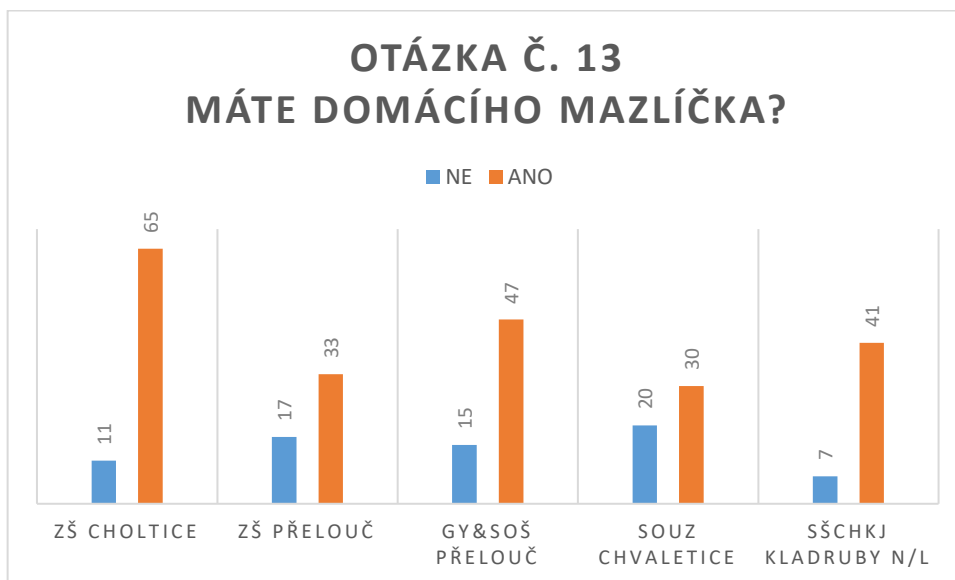
Obrázek 24 - Před evakuací

Tato otázka byla uzavřená, na výběr ze 4 možností a zjišťovala, zda studenti vědí, jak se zachovat.

Správná odpověď byla možnost a), kterou označilo nejvíce 82 % studentů ze SOUZ Chvaletice. Odpověď c) byla druhá nejvíce označovaná, celkově ze 17 % všech respondentů. Studenti z GYASOŠ Přelouč a SŠCHKJ Kladruby n/L odpověděli správně z 81 %. Žáci v ZŠ Přelouč byli úspěšní ze 78 % a v ZŠ Choltice z 67 %.

Otázka č. 13 – Máte domácího mazlíčka?

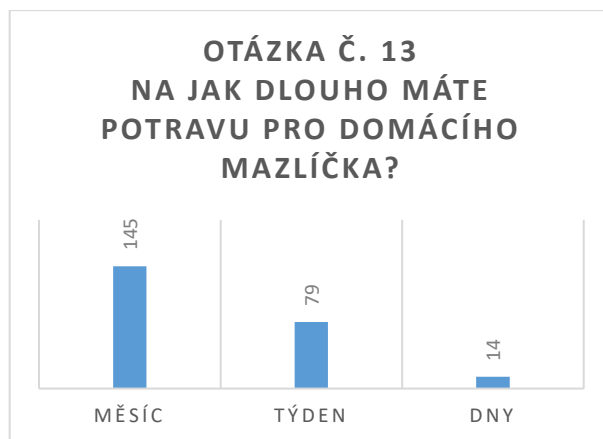
- a) NE
- b) ANO, potravu pro něj mám na dobu:

Obrázek 25 - Domáci mazlíček

Na tuto otázku byly pouze dvě odpovědi – ano x ne. Z obrázku č. 25 je patrné, že velká většina respondentů vlastní nějakého domácího mazlíčka, celkem 76 %.

Pokud bylo na otázku odpovězeno „ano“, byla přidána ještě druhá otázka – **Na jak dlouho pro něj máte potravu?** Tato otázka byla pouze informativní a cílem bylo zjistit, jak dlouho by měli respondenti potravu pro své domácí mazlíčky pro případ, že by byla vyhlášena evakuace a domácího mazlíčka by si vzali s sebou.

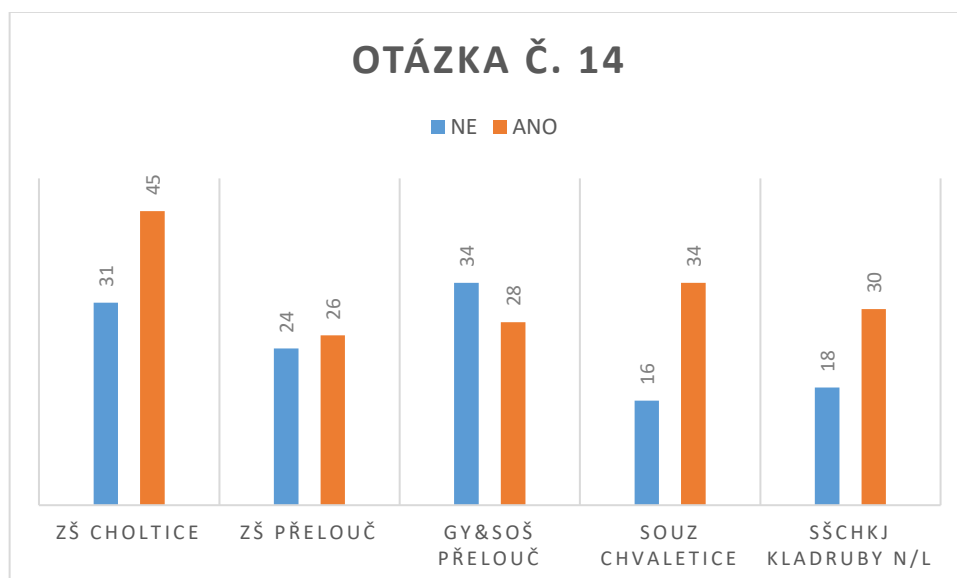

Obrázek 26 - Potrava pro domácí mazlíčky

Na obrázku č. 26 je vidět, jak respondenti odpovídali na podotázku - na jakou dobu mají pro mazlíčka jídlo, než musejí nakoupit nové. Většinou uváděli 1 – 2 měsíce, 2 – 3 týdny a nejméně uváděno bylo do 5 dní.

Otázka č. 14 – Učíte se ve škole základy první pomoci?

- a) NE
- b) ANO, učil/a jsem se:

Obrázek 27 - Základy první pomoci

Tato otázka byla také rozdělena na dvě části. V první části měli studenti na výběr odpovědi možnosti - ano x ne, na otázku, zda se ve škole učí základy

první pomoci. Pokud v první části respondenti odpověděli „ano“, měli dále vypsat, co přesně se učili.

V obrázku č. 27 jsou vidět odpovědi na první část otázky. Celkem 57 % dotazovaných odpovědělo, že se ve škole učí základy první pomoci. Možnost b) ANO, označilo nejvíce 68 % ze SOUZ Chvaletice, dále pak 63 % ze SŠCHKJ Kladruby n/L, 59 % žáků ze ZŠ Choltice, 52% žáků ze ZŠ Přelouč a 45 % z GYASOŠ Přelouč.

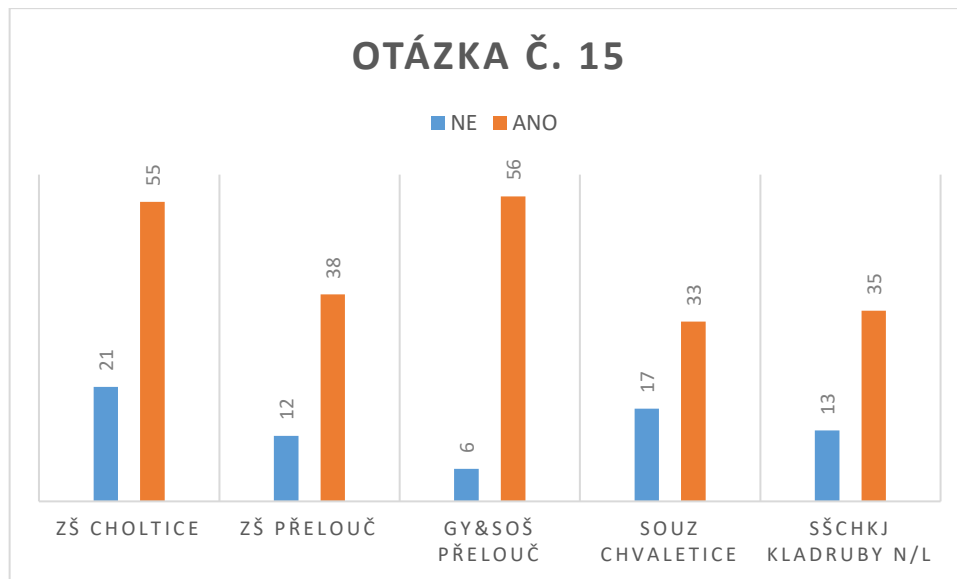
MASÁŽ SRDCE	37
RESUSCITACE	27
STABILIZ. POLOHA	22
ZASTAVIT KRVÁČE.	29
ZÁKL.ŽIVOT. FCE	26
UMĚLÉ DÝCHÁNÍ	29
1.POM. AUTONEH.	18
POPÁLENÍ	15
OBVAZY	22

Obrázek 28 - Základy první pomoci

V druhé části otázky odpovídali respondenti různě, nejčastější příklady s počtem respondentů, kteří tento příklad uvedli, jsou vidět v obrázku č. 28. Někteří z respondentů v první části označilo, že se základy první pomoci ve škole učili, ale v druhé části odpověděli, že si na daný příklad už nepamatují. Dále pak uváděli příklady jako masáž srdce, resuscitace, stabilizovaná poloha, zastavení krvácení, zajištění základních životních funkcí, umělé dýchání, první pomoc při autonehodě, ošetření popálenin a použití obvazů například u zlomenin.

Otázka č. 15 – Chtěli byste se ve škole věnovat více první pomoci a tomu, jak se chovat při mimořádných událostech (povodně, zemětřesení, požár)?

- a) NE
- b) ANO

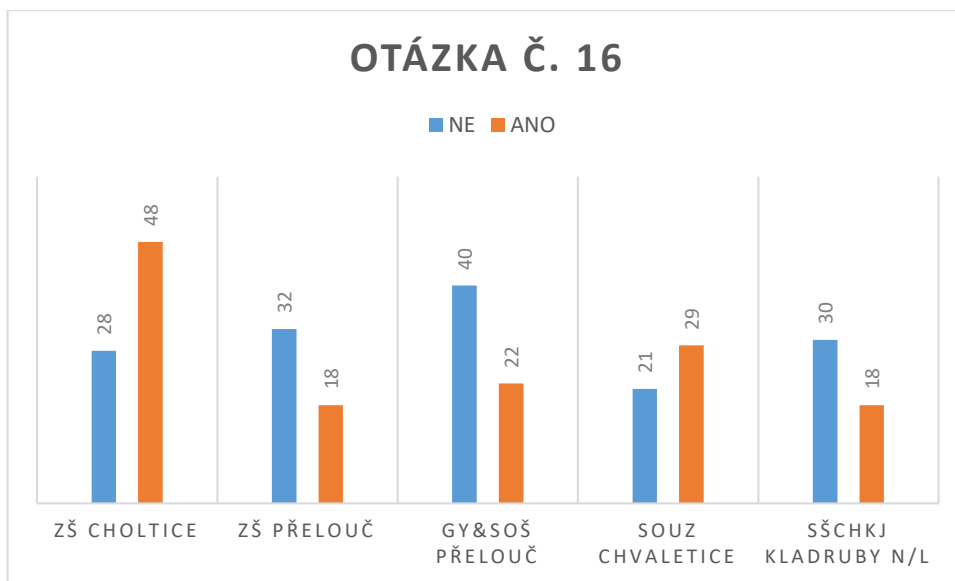
Obrázek 29 - Zájem o bezpečnostní témata

Otázka byla uzavřená, odpovědět mohli respondenti ano x ne. Cílem této otázky bylo zjistit zájem žáků o výuku této problematiky.

Výsledkem této otázky je, že celkově 75,4 % respondentů má o tuto výuku ve školách zájem. Největší 90% zájem byl u studentů GYASOŠ Přelouč. Dále o tuto výuku mělo zájem 76 % ze ZŠ Přelouč, 73 % ze SŠCHKJ Kladruby n/L, 72 % ze ZŠ Choltice a 66 % ze SOUZ Chvaletice.

Otázka č. 16 – Učili jste se ve škole, jak se chovat při mimořádných událostech (povodně, zemětřesení, požár)?

- a) NE
- b) ANO

Obrázek 30 - Výuka bezpečnostních témat

Otázka byla uzavřená a respondenti měli na výběr ze dvou možností. Cílem této otázky bylo zjistit, zda se studenti ve školách v této problematice vzdělávají.

Zde vybralo odpověď NE celkem 54 % a odpověď ANO 46 %. Nejvíce odpověď ANO vybrali žáci ze ZŠ Choltice, kterých bylo z celé školy 63 %. Dále odpověď ANO vybralo 58 % studentů ze SOUZ Chvaletice, 38 % studentů ze SŠCHKJ Kladruby n/L, 36 % žáků ze ZŠ Přelouč a 35 % studentů z GYASOŠ Přelouč. Zapříčinění toho, že někteří studenti ze stejné školy odpověděli ano a někteří ne, je zejména to, že se této problematice věnují pouze v některých ročnících studia.

Celkových správných odpovědí, které byly vybrané žáky v otázkách č. 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11 a 12, tvořilo 78,75 %. Z toho na základních školách byla úspěšnost 73,81 % (ZŠ Choltice 79,13 %, ZŠ Přelouč 68,5 %) a na středních školách 82,04 % (GYASOŠ Přelouč 84,37 %, SOUZ Chvaletice 78,75 %, SŠCHKJ Kladruby n/L 83 %).

5.2 SWOT analýza

V této kapitole bude provedena SWOT analýza současného stavu vzdělávání a přípravy žáků na zvládnutí krizových situací. Analýza bude provedena na základě zjištěných informací z dotazníkového šetření a ze současného systému vzdělávání v této oblasti. Data využitá v analýze jsou získána z dotazníkového šetření, z informací popsanych v teoretické části a ze zprávy Generálního ředitelství HZS ČR o výsledcích podrobné analýzy současného stavu výuky.

Tabulka 1 - SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
Vhodně zastoupená bezpečnostní témata v RVP	Vysoké nároky na odbornost vyučujících
Praktický nácvik činností	Předpoklad, že témata byla probrána v jiném předmětu
Školení pro vyučující	Nedostatečné zastoupení bezpečnostních témat v RVP pro střední vzdělávání
Příležitosti	Hrozby
Možnost vytvořit si samostatný předmět a osnovu	Integrace bezpečnostních témat do jiných vzdělávacích předmětů
Zájem žáků o problematiku	Pojetí RVP každou školou jinak

Zhoršující se bezpečnostní situace	Nedostatečný časový fond
------------------------------------	--------------------------

Mezi silné stránky současného stavu přípravy žáků na krizové situace patří zejména **vhodné zastoupení bezpečnostních témat v RVP**. Ze závěrů výzkumného šetření na stávající pojetí výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva v RVP základního a středního vzdělávání lze vyvodit, že témata vztahující se k bezpečnostní tematice jsou v těchto RVP vhodně zastoupena. Dále mezi silné stránky patří **praktický nácvik činností**. Neboť z dostupných metod a forem výuky bezpečnostních témat většina škol přistupuje k praktickým cvičením a nácvikům, což může být pozitivní pro lepší použitelnost a zapamatovatelnost u žáků. Další silnou stránkou současného stavu přípravy jsou **školení pro vyučující**, které poskytují ministerstva, složky IZS a další organizátoři v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Tito organizátoři poskytují spoustu školení či kurzů pro rozšíření a probace v bezpečnostních tématech.

Mezi slabé stránky současného stavu přípravy žáků na krizové situace patří **vysoká náročnost na odbornost vyučujících**. Z důvodu zařazení bezpečnostních témat do RVP, jsou kladeny vysoké nároky na odborné kompetence vyučujících. Vyučující by měli znát souvislosti mezi cíli, zaměřením, předpokládanými výsledky a minimální úrovní znalostí v oblasti ochrany obyvatelstva. Další slabou stránkou je **předpoklad, že témata byly probrány v jiném předmětu**. Bezpečnostní témata jsou součástí několika vzdělávacích oborů a oblastí, jejichž obsah se k těmto tématům vztahuje. S tím úzce souvisí riziko, že jednotliví vyučující budou předpokládat, že dané informace byly žákům prezentovány v jiném předmětu, na což navazuje riziko záměny či opomíjení některé z problematik. Další slabou stránkou je **nedostatečné zastoupení**

bezpečnostních témat v RVP pro střední vzdělávání. Studenti středních škol během studia dosáhnou plnoletosti, a tak by, kromě základních pravidel vlastní ochrany, měli znát také svá práva a povinnosti vůči státu při vzniku MU. Z tohoto důvodu širokého rozptylu, jsou bezpečnostní témata v RVP pro střední vzdělávání zastoupena nedostatečně.

Příležitostí by mohla být **možnost vytvořit si samostatný předmět a osnovu.** Školy mají možnost utvořit si samostatný předmět týkající se výuky bezpečnosti a ochrany zdraví. Vyučující znají své žáky a zde mají možnost vytvořit si svůj vlastní předmět a osnovu ve formě, ve které to bude jejich žákům vyhovovat nejvíce. Je zde prostor pro kreativitu a inovaci ze strany vyučujících. Další příležitostí při výuce je **zájem žáků o problematiku.** Dle výsledků zjištěných z dotazníků je patrné, že velká část žáků má o výuku této problematiky zájem, což může být pozitivní pro následnou výuku a práci se žáky. Jako příležitost by v tomto případě mohla být také **zhoršující se bezpečnostní situace.** Z důvodu současné bezpečnostní situace je o tyto témata zvýšený zájem, což by mohlo vést ke zvýšení implementace těchto témat do výuky.

Mezi hrozby lze zařadit **integraci bezpečnostních témat do jiných vzdělávacích předmětů.** Tato integrace do jiných předmětů, které jsou přímo daným učivem vysoce naplněné a u kterých je kladen důraz na naplnění cílů a minimální úrovní znalostí z daného předmětu, může vést k tomu, že bezpečnostní témata budou upozaděny. Další hrozbou je **pojetí RVP každou školou jinak.** Z hlediska pojetí RVP a následné přepracování do ŠVP jednotlivých škol je vykazována vysoká míra roztříštěnosti. Stanovení některých cílů v ŠVP jsou velmi obecné a často pouze opakované formulace z RVP pro dané vzdělávání. Dále lze mezi hrozby zařadit **nedostatečný časový fond.** Z důvodu časové náročnosti předmětů, které jsou v osnovách, je velmi

těžké do těchto předmětů zakomponovat bezpečnostní témata, které jsou pro správné pochopení a zapamatování časově velmi náročné.

5.3 Rozhovory

Jak již bylo uvedeno, rozhovor byl proveden s instržm. Miroslavem Hrabákem, který slouží u HZS hlavního města Prahy, na hasičské stanici č. 5 ve Strašnicích. Pan Hrabák je absolventem kurzu pro členy preventivně výchovné činnosti a vede exkurze pro žáky mateřských, základních a středních škol. V rámci exkurze je žákům nejprve představen HZS ČR, jaká je činnost hasičů, k jakým zásahům ve službě vyjíždějí a jaký je jejich den na stanici. Po představení HZS přecházejí, v rámci exkurze, na informace o MU a důraz je kladen zejména na chování při takových MU. Nejvíce se, při informacích o MU a zásadách chování během takových MU, zaměřují na požáry a únik nebezpečné chemické látky. Dále jsou žákům vysvětleny zásady vytvoření improvizované individuální ochrany, jak funguje a co je IZS. Žákům jsou představena čísla tísňového volání v ČR a evropské číslo tísňového volání, a také je jim prezentováno jak a co říkat do telefonu, když volají na linku tísňového volání (jméno, místo, co se stalo, jak se orientovat – čísla lamp, železničního přejezdu). Dále jsou žákům ukázány evakuační masky a některá výstroj hasičů, kterou si mohou vyzkoušet. Pan Hrabák také během rozhovoru zmínil, že je důležité se zeptat, například učitelky, zda některý z žáků neprožil v blízké minulosti nějakou nepříjemnou událost (např. autonehodu), aby se těmito tématům vyhnul nebo o nich mluvil citlivě. Dle pana Hrabáka jsou žáci dobře informovaní a spoustu informací vědí. Také zmínil to, že zejména u starších žáků vznikne zájem o budoucí povolání a zjišťují si informace a podmínky, které jsou potřebné pro přijetí ke sboru. Následná zpětná vazba od žáků je velmi pozitivní a celkově o tyto exkurze mají zájem.

V rámci rozhovorů s řediteli bylo zjišťováno, jakým způsobem zapracovali RVP do svých ŠVP, zda přemýšlejí o změně ŠVP v návaznosti na současnou mezinárodní bezpečnostní situaci, jak probíhala příprava vyučujících na výuku ochrany obyvatelstva apod., zda jejich škola nějakým způsobem spolupracuje s HZS nebo s nějakými jinými bezpečnostními složkami, zda se školami spolupracuje na výuce bezpečnostních témat ORP Přelouč a zda o tuto problematiku mají žáci zájem.

Ve všech vybraných školách jsou bezpečnostní témata v rámci ŠVP zapracována do ostatních předmětů, žádná škola nevytvořila svůj vlastní předmět. Většinou jsou tyto témata rozpracována v předmětech občanská nauka, základy společenských věd, tělesná výchova, přírodopis a vlastivěda. Dále pak mají školy jednou nebo dvakrát ročně takzvané projektové dny, kdy provádějí praktický nácvik evakuace při požárním poplachu, první pomoci. Na tyto projektové dny do škol přijíždějí i odborníci z praxe, kteří slouží u HZS, PČR nebo ZZS. Na SŠCHKJ Kladruby n/L jezdí příslušníci jízdní policie a seznamují je s výcvikem a náplní jejich práce. Žádná ze škol zatím nepřemýšlí o změně ŠVP v návaznosti na současnou mezinárodní bezpečnostní situaci. Příprava vyučujících na výuku bezpečnostních témat probíhala informováním v rámci pedagogických poradách, samostudiem a ve školách ZŠ Choltice a SOUZ Chvaletice byli vyučující proškoleni od HZS, dále v ZŠ Choltice byli na školení od členů POKOS, Českého červeného kříže a prošli studiem v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Všechny školy nějakým způsobem spolupracují se složkami IZS. HZS poskytují exkurze pro žáky na jejich stanicích a jezdí do škol s přednáškami, Městská policie jezdí do škol s preventivními programy, dále školy navštěvují členové ZZS a Armády ČR. Na ZŠ Choltice jezdí zaměstnanci Všeobecné zdravotní pojišťovny s programem Vzpoura úrazům, který je zaměřený na prevenci dětských úrazů a nehod. ORP Přelouč poskytuje výukové materiály pro ZŠ Přelouč a pro učitele zajistilo školení metodiky

prevence. Se ZŠ Choltice spolupracuje zřizovatel Městys Choltice, většinou prostřednictvím Sboru dobrovolných hasičů Choltice. Dle ředitelů škol, žáci mají zájem zejména o zdravotní vědu a první pomoc, o zbytek témat se už moc nezajímají. Projektové dny je baví proto, že nejde o běžný vyučovací den.

5.4 Vyhodnocení cílů práce

V diplomové práci bylo stanoveno několik cílů. Prvním cílem bylo přinést, na základě rešerše dostupné literatury, informace a doporučení, jak se chovat během vybraných krizových situací a zjistit, jaký je stav současného vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení. V teoretické části je rešerše legislativy, která je spojena s krizovými situacemi a jejich řešením, jsou zde vymezeny základní pojmy krizového řízení a ochrany obyvatelstva a dále jsou zde popsány vybrané krizové situace. Dalším cílem bylo zjištění současného stavu vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení. V práci je popsán historický vývoj vzdělávání dětí v oblasti ochrany obyvatelstva v českých zemích až po současnost a jsou zde vypsány projekty činné v rámci tohoto vzdělávání. Zadané cíle se podařilo kompaktně obsáhnout v teoretické části práce.

Dalším cílem v praktické části bylo zjistit připravenost žáků v obci s rozšířenou působností Přelouč na vybrané krizové situace a následná verifikace či falzifikace naformulovaných hypotéz. V práci byly vytvořeny 3 hypotézy, které byly na základě vyhodnocení anonymního dotazníku vyhodnoceny. Tyto hypotézy byly verifikovány či falzifikovány.

V praktické části bylo dalším cílem zhodnocení současného stavu vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva pomocí SWOT analýzy. Tato analýza byla

provedena na základě zjištěných výsledků z dotazníkového šetření, rešerše současného stavu vzdělávání a rozhovorů s odborníky.

5.5 Vyhodnocení hypotéz

HYPOTÉZA 1: Předpokládáme, že více než 75 % žáků základních a středních škol jsou dostatečně edukováni na zvládnutí krizové situace.

S hypotézou 1 souvisely otázky č. 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11 a 12.

V těchto uzavřených otázkách byla na výběr vždy pouze 1 správná odpověď. Celkově bylo žáky správně vybráno 78,75 % odpovědí.

Na základě vyhodnocení výsledků lze konstatovat, že Hypotéza 1 byla verifikována.

HYPOTÉZA 2: Předpokládáme, že žáci středoškolského vzdělání budou mít lepší výsledky ve výzkumu než žáci základních škol.

S hypotézou 2 souvisely otázky č. 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11 a 12.

Jak již bylo uvedeno, v těchto otázkách byla na výběr 1 správná odpověď. Na základních školách bylo správných odpovědí 73,81 %, a na středních školách 82,04 %.

Na základě vyhodnocení výsledků lze konstatovat, že Hypotéza 2 byla verifikována.

HYPOTÉZA 3: Předpokládáme, že více než 70 % žáků základních a středních škol nebude mít zájem o výuku základů první pomoci a řešení mimořádných událostí.

S hypotézou 3 souvisela otázka č. 15.

V otázce č. 15 bylo zjišťováno, zda se žáci chtějí ve školách více věnovat první pomoci a tomu, jak se chovat při mimořádných událostech. U této otázky bylo

na výběr z odpovědí ano x ne. Největší zájem byl u studentů z GYASOŠ Přelouč, kterých bylo 90 %. Dále 76 % žáků ze ZŠ Přelouč, 73 % studentů SŠCHKJ Kladruby n/L, 72 % žáků ZŠ Choltice a 66 % studentů SOUZ Chvaletice. Celkově šlo o 75,4 % žáků, kteří mají zájem o tuto výuku.

Na základě vyhodnocení výsledků lze konstatovat, že Hypotéza 3 byla falzifikována.

6 DISKUZE

Výzkumná část práce byla zaměřena na zjištění připravenosti žáků na vybrané krizové situace a na současný stav výuky bezpečnostních témat. Tato část práce se bude zabývat zjištěnými výsledky, které se budou porovnávat s dalšími výzkumy.

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na žáky druhého stupně základních škol a na studenty středních škol v ORP Přelouč. Anonymního dotazníkového šetření prováděného tištěnou formou se zúčastnilo celkem 286 respondentů. Všechny dotazníky byly validně vyplněné a byly zahrnuty do výzkumu. Dotazníky byly rozdány ve 2 základních školách a 3 školách středního vzdělávání.

Výzkumnou skupinu tvořilo, jak již bylo uvedeno, 286 respondentů. Ze základních škol bylo 76 respondentů ze ZŠ Choltice a 50 ze ZŠ Přelouč, celkem jich bylo 126 (44,05 %). Ze škol středního vzdělávání bylo 50 respondentů ze SOUZ Chvaletice, 62 z GYASOŠ Přelouč a 48 ze SŠCHKJ Kladruby n/L, celkem 160 respondentů (55,95 %). Konkrétně šlo o 33 žáků 6. ročníku, 52 žáků 7. ročníku, 28 žáků 8. ročníku a 13 žáků 9. ročníku základní školy. Dále pak 87 studentů 1. ročníku, 23 studentů 2. ročníku, 28 studentů 3. ročníku a 22 studentů 4. ročníku střední školy.

Dotazník je tvořen z 16 otázek. První dvě otázky zjišťují informace o respondentovi, tedy z jaké je školy a v jakém je ročníku. Následujících 10 otázek zjišťuje, jaký mají žáci přehled v oblasti ochrany obyvatelstva a jak by se zachovali v určitých situacích. Většina otázek je uzavřených a je zde na výběr ze 4 možností, kdy je vždy správná pouze jedna možnost a také je u každé otázky na výběr možnost „nevím“, aby žáci nebyli nuceni odpověď odhadovat. Dvě otázky jsou polootevřené. Poslední 4 otázky měly v odpovědi pouze 2 možnosti ano x ne, u dvou z nich byl, při výběru možnosti „ano“, prostor

pro rozepsání odpovědi. Poslední 2 otázky zjišťovaly, zda se žáci ve školách učí, jak se chovat při mimořádných událostech a zda o tato mají zájem.

U otázky č. 3 „Víte, co je to zkratka IZS?“ bylo nejméně správných odpovědí, celkem 44,76 %. Pravděpodobně respondenty zmátla podobnost výrazů, které měli na výběr z možností. Pomyslné první tři příčky v úspěšnosti u této otázky obsadili respondenti ze středních škol, kteří se s tímto termínem jistě několikrát setkali. Přesto úspěšnost přes 50 % měla pouze jedna střední škola a to SŠCHKJ Kladruby n/L.

Otázka č. 4 byla polootevřená a zjišťovala, zda respondenti vědí, co znamenají zkratky HZS, PČR a ZZS a jaké mají číslo volání. Otevřená odpověď zřejmě několik respondentů odradila a celkem 18 % do odpovědi nic nenapsali. Někteří respondenti vynechali pouze zkratky a číslo tísňového volání napsali. Zkratku, kterou měli respondenti rozepsat a u které byli nejméně úspěšní, byla PČR. Tuto zkratku správně rozepsalo celkem 79,65 % respondentů. U zkratky ZZS na tom byli respondenti o něco hůř a správně ji napsalo 48,06 %. Někteří respondenti totiž zkratku nesprávně rozepisovali jako „zdravotní záchranný sbor“, „zásahový zdravotní sbor“ nebo „záchranka“, tyto možnosti byly označeny jako nesprávné. Nejhorší na tom byli respondenti u zkratky HZS, která byla nejčastěji rozepisována jako „hasičská záchranná služba“ nebo „hasiči“, správně ji rozepsalo pouze 28,52 %. O poznání lépe na tom byli respondenti u čísel tísňového volání na tyto složky. Číslo na PČR správně napsalo celkem 84,62 % respondentů, číslo na HZS správně napsalo 80,77 % respondentů a číslo na ZZS správně napsalo 79,02 % všech respondentů. Největší problém u rozepsání zkratk byl v tom, že někteří špatně označovali složky za „sbor“ nebo „službu“ v případech, kdy tomu bylo naopak. Dále byly zkratky nerozepsané a napsána byla pouze hovorová zkratka „záchranka“ nebo „hasiči“. Důležité však je, že velká většina věděla, že jde právě o hasiče, policii nebo

záchranáře. Také důležitější, než znát správné rozepsání zkratky složek, autor práce vnímá to, že respondenti znají čísla tísňového volání. Číslo znalo přibližně okolo 80 % respondentů ze 4 škol.

Otázky č. 6 a č. 7 se týkaly signálů spojených s varováním obyvatelstva. Otázka č. 6 byla uzavřená a zněla „Proč každou první středu v měsíci houkají sirény?“. U této otázky byla úspěšnost 95,6 % a pouze 5 respondentů nesprávně označilo možnost a) jde o všeobecnou výstrahu. Pravděpodobně to, že respondenti každou první středu v měsíci tento signál slyší společně s verbální informací, že jde o zkoušku sirén, jim tato informace dobře zůstala v paměti. Na otázku č. 7 „Co znamená signál Všeobecná výstraha?“ bylo správných odpovědí méně, ale přesto nebyly výsledky špatné. Správně zde odpovědělo 77,8 % všech respondentů, také zde byla z 12 % využita možnost „nevím“.

Otázka č. 9 byla zaměřena na improvizovanou individuální ochranu. Při stavu ohrožení státu a válečném stavu je výdej prostředků individuální ochrany pouze pro vybrané kategorie osob. Děti do 18 let sice do této kategorie spadají, ale i tak je důležité, aby věděli, jak si takovou ochranu vytvořit doma pro případ, že by situace potřeby individuální ochrany nebyla v případě uvedených krizových stavů. K částím těla (hlava, oči, ruce, nohy, tělo) měli respondenti vypsát, co by si nasadili/oblékli v případě, že by do ovzduší unikla nebezpečná chemická látka. Tato otázka byla polootevřená, i zde to některé respondenty odradilo a celkem 17 % z nich neodpovědělo. Ostatní respondenti, kteří odpověděli, měli dobré návrhy na improvizovanou individuální ochranu. Nejvíce se shodli u ochrany očí, kdy všichni uvedli, že by si nasadili brýle na plavání, potápěčské či lyžařské a uvedli, že pokud by takové brýle nesehnali, vzali by si alespoň sluneční. Dále byla velká shoda u ochrany rukou, kdy nejvíce uváděli možnost gumových rukavic nebo igelitových sáčků. U dalších částí těla byla rozmanitost odpovědí větší. Respondenti uvažovali správně a uváděli

například, aby oblečení bylo nepromokavé, aby rukávy a nohavice byly dlouhé, bez děr a podobně. U ochrany hlavy a těla někteří uvedli plynovou masku a protichemický oblek. Tyto možnosti by samozřejmě byly správné, avšak nepatří do improvizovaných.

Otázky č. 8, 10, 11 a 12 zjišťovaly, jak by se respondenti zachovali v určitých mimořádných událostech. Konkrétně šlo o situace při úniku nebezpečné látky do okolí, při silném větru, při vyhlášení nebezpečí povodní a před opuštěním obydlí při evakuaci. Po vyplnění dotazníku byla respondentům dána otázka „Kterou otázku v dotazníku spatřovali jako nejtěžší?“, pro většinu respondentů to byla otázka č. 10 „Co budete dělat při silném větru?“. Bylo to z důvodu možností, které byly na výběr: a) zaběhnu se schovat do lesa, tam většinou nefouká; b) musím se hlavně dostat domů, i kdyby to bylo daleko; c) zazvoním na zvonek u nejbližšího domu a poprosím majitele, jestli bych se u nich nemohl schovat; zavolám rodičům, aby věděli, kde jsem; d) nevím. Většina respondentů chtěla označit možnost b), ale uznali, že překonání vzdálenosti k domovu by mohlo být nebezpečné. Možnost c), která byla správná, se respondentům nelíbila z toho důvodu, že by měli jít k cizím lidem do domu. I přes to správnou odpověď označilo celkem 85,6 %. Otázka č. 12 se zabývala tím, co by žáci udělali před opuštěním obydlí při evakuaci. Celkem odpovědělo správně 77,8 % žáků. Podobnou otázku ve svém výzkumu podala i autorka Urbánková, která prováděla výzkum mezi žáky stejné věkové škály. Správnost odpovědí u této otázky bylo 60,19 %, což je méně než v šetření u žáků v této diplomové práci [59].

Hypotéza 1 předpokládala, že více než 75 % žáků základních a středních škol jsou dostatečně edukováni na zvládnutí krizové situace. S touto hypotézou souvisely otázky č. 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, a 12. Během dotazníkového šetření byla zjištěna celková úspěšnost všech žáků, v otázkách 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, a 12, která je 78,75 %. Hypotéza 1 byla verifikována, jelikož žáci dosáhli lepších výsledků.

S otázkami 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, a 12 souvisela také Hypotéza 2, která předpokládá, že žáci středoškolského vzdělání budou mít lepší výsledky ve výzkumu než žáci základních škol. Žáci základních škol dosáhli celkového výsledku 73,81 % správných odpovědí a studenti středních škol dosáhli 82 % správných odpovědí. Hypotéza 2 byla verifikována, protože studenti středních škol dosáhli o 8,23 % lepších výsledků.

V poslední hypotéze 3 je předpokládáno, že více než 70 % žáků základních a středních škol nebude mít zájem o výuku základů první pomoci a řešení mimořádných událostí. S touto hypotézou souvisela otázka č. 15, kde bylo zjišťováno, zda se žáci chtějí ve školách více věnovat první pomoci a tomu, jak se chovat při mimořádných událostech. Došlo se k výsledku, že celkem 75,4 % o výuku této problematiky má zájem. Hypotéza 3 byla na základě získaných výsledků falzifikována.

Úroveň znalostí žáků 3. a 4. ročníků středních škol a 7. a 8 ročníků víceletých středních škol v oblasti ochrany obyvatelstva se zabýval také Nejvyšší kontrolní úřad (dále pouze NKÚ) ve své tiskové zprávě. Zde NKÚ uvádí, že úroveň znalostí respondentů je v řadě oblastí nízká, konkrétně 80 % nemá znalost o poloze stálého úkrytu, 50 % neví, jak se zachovat při úniku chemických látek, 47 % nerozezná jednotlivé druhy varování. Po dalším zkoumání výsledků standardizovaného dotazníku, který byl proveden ve všech krajích ČR mezi 46 922 respondenty, byla zjištěna úspěšnost odpovědí 72 %. [60]

Z rozhovorů s řediteli je patrné, že se ZŠ Choltice problematice vzdělávání žáků v bezpečnostních tématech věnuje ze všech vybraných škol nejvíce. Správnost odpovědí v otázkách 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, a 12 je procentuálně v ZŠ Choltice 79,13 %, ZŠ Přelouč 68,5 %, GYASOŠ Přelouč 84,38 %, SOUZ Chvaletice 78,75 % a SŠCHKJ Kladruby n/L 83 %. Z těchto celkových výsledků je zřejmé, že výsledky ZŠ Choltice se téměř vyrovnají výsledkům

středních škol. Dokonce žáci ZŠ Choltice dosáhli nepatrně lepších výsledků, než studenti SOUZ Chvaletice. To by mohlo znamenat, že současný nastavený stav vzdělávání a doprovodných programů je dostačující. Když se však podíváme na výsledky ZŠ Přelouč, která dosáhla celkové úspěšnosti 68,5 %, a na způsob zakomponování bezpečnostních témat do výuky, který si každá škola může zpracovat dle svých možností, je zjevná nedostatečnost současného stavu. Mezi jednotlivými základními školami je rozdíl úspěšnosti 10,63 %, což je velké číslo. Nejvhodnější způsob řešení této problematiky by bylo zavedení samostatného předmětu.

Problematikou vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva se zabývá i Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 [10]. Koncepce, stejně jako šetření České školní inspekce, zmiňuje to, že rozpracování bezpečnostních témat, obsažených v RVP, do ŠVP je značně náročné pro zpracovatele a roztržitost přístupů je neefektivní. Tento problém zmiňuje autor ve své práci také. Do vzdělávání se od roku 2011 zapojuje, prostřednictvím vzdělávacích aktivit, HZS ČR se svými koordinátory preventivně výchovné činnosti, kterým je i nstržm. Miroslav Hrabák, se kterým byl proveden rozhovor. Pro zvyšování úrovně připravenosti obyvatelstva jsou zřízena vzdělávací a výcviková centra „Centra zdraví a bezpečí“. Tyto centra jsou areály, které připomínají menší město s veškerou infrastrukturou pro nácvik zaměřených programů. Úkol, který je stanoven v Koncepci ochrany obyvatelstva, je vytvoření v rámci RVP pro základní a středoškolské vzdělávání samostatnou oblast „Výchova k bezpečnosti“. Do roku 2024 by měl být zpracován obsahový rámec pro samostatný předmět zahrnující tematiky ochranu člověka za běžných rizik, mimořádných událostí a krizových situací, dopravní výchovu, přípravu občanů k obraně státu, zdravotní přípravu, prevence kriminality a boj proti terorismu a extremismu. Gestorem pro vytvoření takového předmětu je Ministerstvo

školství, mládeže a tělovýchovy v součinnosti s Ministerstvem vnitra, obrany, dopravy a zdravotnictví. [10]

Na základě zjištění v rámci výzkumného šetření, rozhovorů a provedené SWOT analýzy bylo zjištěno, že největším problémem vzdělávání žáků a mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva a bezpečnostních témat je nejednotnost a roztržitost zavedení těchto témat do výuky. I přes tento problém je připravenost žáků uspokojivá. Žáci mají dle výzkumného šetření o tato témata zájem, což by se mohlo připsat k atraktivnosti možného samostatného předmětu.

7 ZÁVĚR

Tato diplomová práce byla zaměřena na zjištění připravenosti žáků základních a středních škol na vybrané krizové situace, konkrétně šlo o žáky škol v obci s rozšířenou působností Přelouč. Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva je značně neucelené a nesjednocené, ačkoliv se jedná o důležité téma. S touto tematikou by se měli děti seznamovat od předškolního věku, aby měli co nejvíce znalostí o různých druzích nebezpečí. Autorovi práce přijde tato problematika důležitá, ve veřejnosti dnes často zmiňovaná, avšak bez praktických výsledků a stanovení nového systému vzdělávání. Teoretická část byla zaměřena na literární rešerši ochrany obyvatelstva a systému vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva v ČR, aby bylo možné s nabytými informacemi ověřit připravenost žáků a stav jejich výuky.

Ve výzkumné části byla pozornost anonymního dotazníku věnována připravenosti a chování žáků v určitých krizových situacích, znalosti složek IZS, výuce bezpečnostních témat v jejich školách a zájmu o tuto výuku. V rámci rozhovorů byl zjišťován současný stav výuky v oblasti ochrany obyvatelstva ve školách a v dalších činných projektech. Tyto informace byly zjišťovány kvantitativní formou prostřednictvím sběru dat anonymním dotazníkovým šetřením a kvalitativní formou v podobě polostrukturovaných rozhovorů s řediteli škol a s odborníky. Následně byla provedena SWOT analýza současného stavu vzdělávání dětí v oblasti ochrany obyvatelstva na základě zjištěných informací z teoretické části, výzkumného dotazníku a rozhovorů.

Současný stav připravenosti žáků obce s rozšířenou působností Přelouč je, s ohledem na současný stav vzdělávání, velmi uspokojivý. Zájem žáků o výuku těchto bezpečnostních témat je vysoký, a tak by bylo vhodné tohoto zájmu využít a více tato témata zakomponovat do výuky.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČHMÚ – Český hydrometeorologický ústav

ČR – Česká republika

GYASOS – Gymnázium a grafická střední odborná škola

HZS – Hasičský záchranný sbor

IZS – Integrovaný záchranný systém

KI – Kritická infrastruktura

MU – Mimořádná událost

NKÚ – Nejvyšší kontrolní úřad

OČMU – Ochrana člověka za mimořádných událostí

OPIS – Operační a informační středisko

ORP – Obec s rozšířenou působností

PČR – Policie České republiky

POKOS – Příprava občanů k obraně státu

RVP – Rámcový vzdělávací program

SIVS – Systém integrované výstražné služby

SOUZ – Střední odborné učiliště zemědělské

SŠCHKJ – Střední škola chovu koní a jezdeckví

ŠVP – Školní vzdělávací program

ZŠ – Základní škola

ZZS – Zdravotnická záchranná služba

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Úplné znění Ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky: Úplné znění Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky ; Úplné znění zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny ; Některé další související právní předpisy. Vyd. 8. Praha: Armex, 2012. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-15-1.
2. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky
3. *Krizové zákony: Hasičský záchranný sbor ; Požární ochrana : redakční uzávěrka* Ostrava: Sagit, 2007-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-497-9
4. *Obce, kraje, hl. m. Praha: Úředníci obcí a krajů ; Obecní policie : redakční uzávěrka ..* Ostrava: Sagit, [2002]-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-511-2.
5. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách
6. Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
7. Bezpečnostní strategie České republiky 2015. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015. ISBN 978-80-7441-005-5
8. *Analýza hrozeb pro Českou republiku* [online]. In: Praha: HZS ČR, 2015 [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/soubor/analyza-hrozebzaverecna-zprava-pdf.aspx>
9. Audit národní bezpečnosti. In: *Audit národní bezpečnosti* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, 2016 [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodnibezpecnosti-20161201.pdf>

10. *KONCEPCE OCHRANY OBYVATELSTVA do roku 2025 s výhledem do roku 2030* [online]. In: Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2020 [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelestva-pravni-predpisy-a-koncepcni-materialy-pravni-predpisy-a-koncepcni-materialy.aspx>
11. *Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019–2024* [online]. In: Praha: Ministerstvo obrany, 2019 [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Koncepce_p____prav_y_ob__an__k_obran__st__tu_2019-2024.pdf
12. *Katalog typových činností složek integrovaného záchranného systému* [online]. In: Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/dokumentace-izs-587832.aspx>
13. *Metodika zpracování krizových plánů podle § 15 až 16 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů* [online]. In: Praha: HZS ČR [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/soubor/metodika-krizove-plany-final-001-pdf-adobereader-verze-el-podpis-0-podepsal-ing-miroslav-stepan-miroslav-stepan-grhizscr-cz-2011-07-12-15-18-14-z-pdf.aspx>
14. *Metodický pokyn odboru ochrany vod Ministerstva životního prostředí k zabezpečení hlásné a předpovědní povodňové služby* [online]. In: Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2011 [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: http://www.dppcr.cz/prilohy/pravo/Metodicky_pokyn_HPPS_2011.pdf
15. ŠENOVSKÝ, Michail a Vilém ADAMEC. *Právní rámec krizového managementu: management záchranných prací*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. ISBN 80-86634-55-8.

16. HOLEC, Tomáš. *Ochrana obyvatel a krizové řízení: praktický průvodce a rádce úředníka*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. ISBN 978-80-7616-100-9.
17. ANTUŠÁK, Emil a Josef VILÁŠEK. *Základy teorie krizového managementu*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3454-8.
18. PROCHÁZKOVÁ, Dana. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-97-6
19. ANTUŠÁK, Emil a Zdeněk KOPECKÝ. *Úvod do teorie krizového managementu I*. 2. vyd. V Praze: Oeconomica, 2003. ISBN 80-245-0548-7
20. VILÁŠEK, Josef a Jan FUS. *Krizové řízení v ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2170-8.
21. JUŘÍČEK, Ludvík a Petr ROŽŇÁK. *Bezpečnost, hrozby a rizika v 21. století*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing). ISBN 9788074182013
22. ROSICKÁ, Zdena. *Krizové řízení a ochrana obyvatelstva*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2007. ISBN 978-80-87001-07-3
23. RICHTER, Rostislav. *Slovník pojmů krizového řízení*. Praha: Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2018. ISBN 978-80-87544-91-4.
24. SKALSKÁ, Květoslava, Zdeněk HANUŠKA a Milan DUBSKÝ. *Integrovaný záchranný systém a požární ochrana: modul I*. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010. ISBN 978-80-86640-59 4
25. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení: skriptá*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015. ISBN 978-80-86466-62-0

26. ŘEHÁK, David, Bohumír MARTÍNEK a Petra LEGIERSKÁ. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. 2. rozšířené vydání. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2019. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-220-7
27. VILÁŠEK, Josef, Miloš FIALA a David VONDRÁŠEK. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2477-8
28. ZPĚVÁK, Aleš. *Ochrana obyvatelstva v republikovém měřítku*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2014. ISBN 978-80-7452-044-0
29. MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana obyvatelstva I*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 978-80-7251-298-0
30. DVOŘÁK, Karel a Svatopluk HAUGWITZ. *Ochrana obyvatelstva prostřednictvím složek integrovaného záchranného systému a krizového řízení*. Praha: Armex Publishing, 2021. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-87451-81-6
31. KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, Danuše KRATOCHVÍLOVÁ a Libor FOLWARCZNY. *Ochrana obyvatelstva*. 2., aktualiz. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-134-7
32. *Invakuace osob při mimořádné události*. In: *Bezpečnost práce* [online]. Praha: CRDR spol. s r.o., 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.bozp.cz/aktuality/invakuace-osob/>
33. *Evakuace*. In: *Hasičský záchranný sbor ČR* [online]. Zlín: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2020 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hzs-zlinskeho-kraje-menu-ochrana-obyvatelstva-evakuace-evakuace.aspx>

34. Opatření pro nouzové přežití. In: *Hasičský záchranný sbor ČR* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2014 [cit. 2023-05-04]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/opatreni-pro-nouzove-preziti-558778.aspx>
35. Odborné pokyny pro provádění hlásné povodňové služby. In: *Hlásná a předpovědní povodňová služba* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2012 [cit. 2023-05-04]. Dostupné z: https://hydro.chmi.cz/hppsoldv/hpps_document.php
36. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení: skripta*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015. ISBN 978-80-86466-62-0.
37. Povodně. In: *Záchranný kruh* [online]. Praha: záchranný kruh, 2015 [cit. 2023-05-04]. Dostupné z: https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/mimoradne-udalosti/povodne/co-je-to-povoden.html?gclid=CjwKCAiAmJGgBhAZEiwA1JZolpj_gVWXmWAQpqPn826Zgoi5cCwFzTTjunhalBu8_PkZWgbflb5T1RoCDRIQAvD_BwE
38. Krizový plán ORP Mariánské Lázně. In: *Obec Valy* [online]. Mariánské Lázně: ORP Mariánské Lázně, 2016 [cit. 2023-05-04]. Dostupné z: https://www.obecvaly.cz/e_download.php?file=data/editor/164cs_7.pdf&original=B5_4.pdf
39. *Beaufortova stupnice síly větru*. In: *Počasi Děčín* [online]. Děčín: Vratislav Přibil, 2017 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: http://www.pocasi-decin.cz/beufortova_stupnice.php

40. Systém integrované výstražné služby (SIVS) a související výstupy ČHMÚ. In: *Český hydrometeorologický ústav* [online]. Praha: Resort životního prostředí, 2016 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.chmi.cz/files/portal/docs/meteo/om/sivs/sivs.html>
41. EXTRÉMNÍ KLIMATICKÉ JEVY. In: *Krizport* [online]. Brno: Hasičský záchranný sbor JHM, 2020 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.krizport.cz/rady/chytre-blondynky-radi/extremni-klimaticke-jevy>
42. Nebezpečné látky. In: *Hasičský záchranný sbor ČR* [online]. Olomouc: HZS ČR, 2020 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/menu-ochrana-obyvateilstva-nebezpecne-latky-nebezpecne-latky.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>
43. Nebezpečné látky. In: Hasičský záchranný sbor ČR [online]. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2017 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvateilstva-new-nebezpecne-latky-nebezpecne-latky.aspx>
44. Vyhláška č. 226/2015 Sb., o zásadách pro vymezení zóny havarijního plánování a postupu při jejím vymezení a o náležitostech obsahu vnějšího havarijního plánu a jeho struktury
45. Chování obyvatelstva v případě havárie s únikem nebezpečných chemických látek. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2004 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/chovani-obyvateilstva-v-pripade-havarie-s-unikem-nebezpecnych-chemicky-latek.aspx>

46. Kemler a UN – označování nebezpečných látek při silniční přepravě. *Požáry.cz ohnisko žhavých zpráv* [online]. ČR: požáry.cz, 2012 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.pozary.cz/clanek/50601-kemler-a-un-oznacovani-nebezpecnych-latek-pri-silnicni-preprave/>
47. ŠIMEK, Jan a Martina HALÍŘOVÁ. *Škola a válka: branná výchova v české škole*. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J.A. Komenského, 2021. ISBN 978-80-86935-56-0
48. Podklady a učebnice. In: *Hasičský záchranný sbor ČR* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2012 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/podklady-a-ucebnice.aspx>
49. Zpráva o výsledcích podrobné analýzy současného stavu výuky všech bezpečnostních témat ve školách s návrhy dalšího postupu. In: *Hasičský záchranný sbor ČR* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/zprava-o-vysledcich-podrobne-analyzy-soucasneho-stavu-vyuky-vsech-bezpecnostnich-temat-ve-skolach-s-navrh-y-dalsiho-postupu.aspx>
50. Hasiči pro školy: Komplexní podpora HZS ČR pro výuku Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na 2. stupni základních škol. *Hasiči pro školy* [online]. Ústecký kraj: HZS Zlínského a Ústeckého kraje, 2017 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.hasiciproskoly.cz/uvod>
51. Záchranný kruh. *Záchranný kruh* [online]. Karlovy Vary: Smartware, 2016 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/>
52. Ochrana člověka za mimořádných událostí. *Ochrana člověka za mimořádných událostí* [online]. Praha: Centrum pro bezpečný stát, 2017 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.ocmu.cz/>

53. Příprava občanů k obraně státu. *Příprava občanů k obraně státu* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, 2014 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://pokos.army.cz/>
54. Počet obyvatel v obcích - k 1. 1. 2022. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2022 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112022>
55. ORP Přelouč. In: *LAGs* [online]. Přelouč: Josef Ryšavý, 2017 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.lags.cz/obec.php?orp=5311>
56. MAS Železnohorský region. In: *Železnohorský region* [online]. Heřmanův Městec: MAS Železnohorský region, 2015 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: https://zeleznohorsky-region.cz/imapa/nahled.phtml?iframe=1&id=2&id_objektu=133293&fit_obj=0
57. Povodňový plán SO ORP Přelouč. In: *Povodňový plán SO ORP Přelouč* [online]. Přelouč: ENVIPARTNER, 2015 [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.portalobce.cz/povodnovy-plan/hladinometry/orpprelouc/>
58. SARSBY, Alan. *SWOT Analysis: A Guide to Swot for Business Studies Students*. Rossendale, United Kingdom: Spectaris, 2016. ISBN 9780993250422.
59. URBÁNKOVÁ, Anežka. *Problematika vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva* [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-05-14]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/rd56ay/>. Diplomová práce. Policejní akademie České republiky v Praze, Fakulta bezpečnostního managementu.

60. Systém ochrany obyvatelstva v ČR má řadu zásadních nedostatků, lidé nejsou dostatečně informováni, chybějí masky i úkryty. In: Nejvyšší kontrolní úřad [online]. Praha: Odbor komunikace Nejvyšší kontrolní úřad, 2023, 27. 3. 2023 [cit. 2023-05-14]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/system-ochrany-obyvatelstva-v-cr-ma-radu-zasadnich-nedostatku--lide-nejsou-dostatecne-informovani--chybeji-masky-i-ukryty-id13084/>

10 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Krizové situace a krizové stavy [16].....	20
Obrázek 2 - Systém orgánů krizového řízení [19].....	24
Obrázek 3 - Typy nebezpečí s nepřijatelným rizikem [8].....	26
Obrázek 4 - Evakuační zavazadlo [33]	31
Obrázek 5 - Stupně povodňové aktivity [35]	33
Obrázek 6 - Beufortova stupnice [39]	38
Obrázek 7 - UN a Kemler kód [43].....	41
Obrázek 8 - Výuka první pomoci [47]	44
Obrázek 9 - Střelba ze vzduchovek [47]	46
Obrázek 10 – Branný den [47]	47
Obrázek 11 - Návuk nasazení ochranné masky [47].....	48
Obrázek 12 - Mapa ORP Přelouč [56]	54
Obrázek 13 - Hlásné profily Přelouč [57].....	55
Obrázek 14 - Počet testovaných žáků na jednotlivých školách.....	59
Obrázek 15 - Počet testovaných žáků v jednotlivých ročnících	61
Obrázek 16 - Znalost zkratky IZS.....	62
Obrázek 17 - Co patří do evakuačního zavazadla.....	64
Obrázek 18 - Zkouška sirén.....	65
Obrázek 19 - Všeobecná výstraha.....	66
Obrázek 20 - Únik nebezpečné látky	67
Obrázek 21 - Improvizovaná individuální ochrana	68
Obrázek 22 - Silný vítr	69
Obrázek 23 - Nebezpečí povodní.....	70
Obrázek 24 - Před evakuací	71
Obrázek 25 - Domácí mazlíček.....	72
Obrázek 26 - Potrava pro domácí mazlíčky	73
Obrázek 27 - Základy první pomoci.....	73

Obrázek 28 - Základy první pomoci.....	74
Obrázek 29 - Zájem o bezpečnostní témata.....	75
Obrázek 30 - Výuka bezpečnostních témat	76

11 SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK

Tabulka 1 - SWOT analýza	77
--------------------------------	----

12 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Dotazník

Příloha 2 – Informovaný souhlas

DOTAZNÍK

1. **Na jaké škole studujete?**
 - a) Základní škola Choltice
 - b) Základní škola Přelouč, Masarykovo náměstí
 - c) Gymnázium a SOŠ Přelouč
 - d) SOUZ Chvaletice
 - e) Střední škola chovu koní a jezdeckví Kladruby n/L

2. **V jakém jste ročníku?**
 - a) 6. třída ZŠ
 - b) 7. třída ZŠ
 - c) 8. třída ZŠ
 - d) 9. třída ZŠ
 - e) 1. ročník SŠ
 - f) 2. ročník SŠ
 - g) 3. ročník SŠ
 - h) 4. ročník SŠ

3. **Víte, co je to zkratka IZS?**
 - a) integrované záchranné složky
 - b) intervence záchranných složek
 - c) integrovaný záchranný systém
 - d) nevím

4. **Víte, co je to za zkratky a jaké mají číslo tísňového volání?**
 - a) **HZS**=..... číslo:
 - b) **PČR** = číslo:
 - c) **ZZS** = číslo:

5. **Víte, co patří do evakuačního zavazadla?**
- a) čokoláda, plavky, nafukovací lehátko, skládací koloběžka, playstation, učebnice
 - b) voda, trvanlivé potraviny, oblečení, spacák, léky, hygienické potřeby, osobní doklady, cennosti, powerbanka, baterka, karty na hraní
 - c) mražené maso, koberec, lak na nehty, autodráha, smoking, televizor
 - d) nevím
6. **Proč každou první středu v měsíci houkají sirény?**
- a) jde o všeobecnou výstrahu
 - b) jde o zkoušku sirén
 - c) jde o upozornění, že začal nový měsíc
 - d) nevím
7. **Co znamená signál Všeobecná výstraha?**
- a) vyhlašuje se jako upozornění před hlášením obecního rozhlasu
 - b) vyhlašuje se ke svolání hasičů do hasičské stanice
 - c) vyhlašuje se při varování veřejnosti o hrozícím nebezpečí
 - d) nevím
8. **Jak se zachovat při úniku nebezpečné látky ve vašem okolí?**
- a) Půjdu ven zjistit, jaká látka unikla. Zavolám na Policii, aby o tom věděli, a zeptám se jich, co mám dělat.
 - b) Zůstanu doma, zavřu okna a dveře. Podívám se na televizi nebo na internet, abych získal více informací a jak se mám dále chovat.
 - c) Nebudu dělat nic, budu se chovat jako obvykle.
 - d) nevím
9. **Víte, jak byste si vytvořili improvizovanou individuální ochranu? Co byste si nasadili/oblékli na jednotlivé části těla v případě, že by do ovzduší unikla nebezpečná chemická látka?**
- Ke každé části těla uveďte příklad:
- Hlava -
 - Oči -
 - Ruce -
 - Nohy -
 - Tělo -

10. Co budete dělat při silném větru?

- a) zaběhnu se schovat do lesa, tam většinou nefouká
- b) musím se hlavně dostat domů, i kdyby to bylo daleko
- c) zazvoním na zvonek u nejbližšího domu a poprosím majitele, jestli bych se u nich nemohl schovat; zavolám rodičům, aby věděli, kde jsem
- d) nevím

11. Při vyhlášení nebezpečí povodní

- a) zabezpečím všechny okna a dveře zevnitř tak, aby se ke mně nedostala voda; zajistím si dostatečné zásoby jídla, vodu si natočím z kohoutku; za každé situace zůstanu doma, musím ochránit svůj majetek
- b) vytáhnu všechny spotřebiče ze zásuvek, hlavně lednici a mrazák; při odchodu nechám otevřené dveře, aby mohla voda protékat; vezmu si evakuační zavazadlo a půjdu se zeptat starosty, co mám dělat
- c) připravím pytle s pískem ke dveřím; cennosti, elektroniku, potraviny a oblečení dám do vyšších míst v místnostech; připravím si evakuační zavazadlo; budu sledovat pokyny starosty a záchranářů
- d) nevím

12. Víte, co udělat před opuštěním domu/bytu při evakuaci?

- a) cennosti dám do vyšších míst v místnosti; vypnu přívod vody a plynu; vezmu si evakuační zavazadlo a ujistím se, že o evakuaci vědí i sousedé
- b) nechám otevřená okna, aby se stále větralo; nechám zapnuté spotřebiče; vypnu topení
- c) vezmu si jen evakuační zavazadlo a v bytě vše nechám, jako když jdu do školy
- d) nevím

13. Máte domácího mazlíčka? Pokud ano, na jak dlouho pro něj máte potravu?

- a) NE
- b) ANO, potravu pro něj mám na dobu:

14. **Učíte se ve škole základy první pomoci? Pokud ano, co jste se učili?**

a) NE

b) ANO, učil/a jsem se:

.....
.....

15. **Chtěli byste se ve škole věnovat více první pomoci a tomu, jak se chovat při mimořádných událostech (povodně, zemětřesení, požár)?**

a) NE

b) ANO

16. **Učili jste se ve škole, jak se chovat při mimořádných událostech (povodně, zemětřesení, požár)?**

a) NE

b) ANO

Informovaný souhlas nstržm. Miroslava Hrabáka

**Informovaný souhlas s využitím výzkumného rozhovoru
pro účely zpracování diplomové práce na téma
Připravenost žáků základních a středních škol v obci
s rozšířenou působností Přelouč na vybrané krizové
situace**

Diplomová práce je vedena na Fakultě biomedicínského
inženýrství ČVUT v Praze.

V rámci jejího vypracování bude použit rozhovor mezi
nstržm. Miroslavem Hrabákem a autorkou diplomové práce.

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru a uveřejněním informací
z něj vyplývajících Bc. Heleně Teplé pro účely výše uvedené.

V Praze

Dne 3. 5. 2023

Podpis